

Τ. Ε. ΗΛΙΟΠΟΥΛΟΥ

Ο

Ο ΛΟΜΠΡΟΖΟ

Ἀνατόπῳσις ἐκ τῆς Ἐφημερίδος τῆς Ἑλληνικῆς
καὶ Γαλλικῆς Νομολογίας

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

(Τεύχος Θ')

ΑΘΗΝΩΝ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ
ΑΘΗΝΩΝ

N

1225

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ "ΝΟΜΙΚΗΣ",
Ἐν ὁδῷ Ὀφθαλμιατρείου 5.

1907

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

N. 1225

Τ. Ε. ΗΛΙΟΠΟΥΛΟΥ

Ο

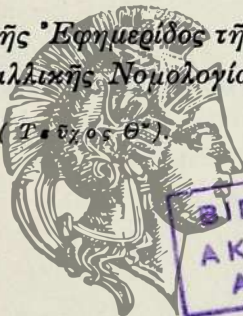
Ο ΛΟΜΠΡΟΖΟ

*Ἀνατύπωσις ἐκ τῆς Ἐφημερίδος τῆς Ἑλληνικῆς
καὶ Γαλλικῆς Νομολογίας*

(Τ. 57ος Θ')

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ
ΑΘΗΝΩΝ
125
27 SEP 1958

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
Τ. ΗΛΙΟΠΟΥΛΟΥ
ΕΚ ΔΩΡΕΑΣ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ "ΝΟΜΙΚΗΣ",
Ἐν ὁδῷ Ὁφθαλματρείου 5.

1907

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

Ο ΛΟΜΠΡΟΖΟ

I

Ἐν διατριβῇ μου δημοσιευθεῖσα ἐν τῇ ἡφμερίδι «Ἀθῆναι» περὶ τοῦ θεσμοῦ τῆς ἀπὸ δρον καταδίκης»¹ ἀναπτύσσων τὴν ἔννοιαν καὶ τὰς θεμελιώδεις βάσεις τοῦ θεσμοῦ τούτου καὶ ποιούμενος ἀναγκαίως λόγον περὶ τοῦ ἔργου τῆς «ἐγκληματικῆς ἀνθρωπολογίας» προσέθηκα ὅτι τὴν ἐπιστήμην ταύτην οὐδαμῶς πρέπει νὰ συγχέωμεν πρὸς τὴν περιβόητον τοῦ Λομπρόζο θεωρίαν περὶ τοῦ «ἐκ γεννητῆς ἐγκληματίου» ἧς τὸ κεντρικὸν σημεῖον ἀποτελεῖ ὁ ἀνατομικὸς τοῦ ἐγκληματίου τύπος καὶ ἡτις «οὐδεμίαν ἔχει διὰ τὴν ἐπιστήμην ἀξίαν καὶ παρ' οὐδενὸς σοβαροῦ ἐπιστήμονος ὑποστηρίζεται σήμερον».

Ἐχων δὲ πρόσφατον τὴν ἐντύπωσιν ἐκ τῆς ἀναγνώσεως τοῦ βιβλίου τοῦ ὑφηγητοῦ κ. Γιωτοπούλου «περὶ τῆς ἐξελίξεως τοῦ ποινικοῦ δικαίου ἐν Ἰταλίᾳ», ἔκρινα ἀξίον ἐν ὑποσημείωσιν μου πολλὴν νὰ ἐκφράσω ἀπορίαν διότι, ὡς ἀνέγνωσα, ὁ κ. Γιωτοπούλος ἀποδέχεται τὴν ὑπαρξίν τοῦ «ἐγκληματικοῦ τύπου» τοῦ Λομπρόζο.

Ἡ ὑποσημείωσίς μου αὕτη ὠφείλε, νομίζω, νὰ κολακεύσῃ τὸν συγγραφέα διότι ἡ ἐκφρασθεῖσα ἀπορία ἐνεῖχε τὴν ἔννοιαν ὅτι μεταξὺ τῶν σοβαρῶν ἐπιστημόνων συγκαταλέγω τούτον· ἂν ἄλλως ἐσκεπτόμην οὐδεμίαν βεβαίως ἤθελον ἐκφράσει ἀπορίαν ἀλλὰ τὸνναντίον λίαν φυσικὸν ἤθελον θεωρήσει βλέπων ὑποστηριζομένην τὴν θεωρίαν τοῦ Λομπρόζο παρὰ συγγραφέως μὴ σοβαροῦ. Ἄλλ' ἀτυχῶς δὲν ἐξηγήθη οὕτω, ὡς φαίνεται, καὶ ὑπὸ τοῦ συγγραφέως τῆς «ἐξελίξεως» ἡ σημεῖωσίς μου ἐκείνη, τὸνναντίον δ' ἐξήγειρε παρ' αὐτῷ δεινὸν «βρασμὸν ψυχικῆς ὁρμῆς» ὅστις ἐξερράγη εἰς προσωπικὴν κατ' ἐμοῦ ἐπίθεσιν περιληφθεῖσαν ἐν τῷ ἐναρκτηρίῳ λόγῳ του.

Οὐδὲ καιρὸν ἔχω, οὐδὲ διεννοήθην ποτὲ νὰ ἀπαντήσω εἰς τοιαύτην ἐπίθεσιν. Ἀλλὰ λαμβάνων ἀφορμὴν ἐκ τοῦ φαιδρουῦ τούτου ἐπεισοδίου, ὅπερ ὁμολογῶ μεγάλως μὲ διασκεδάζει, θὰ προσπαθῶ νὰ καταδείξω τὸ βάσιμον τῆς ἰδέας μου ὅτι σοβαρὸς ἐπιστήμων δὲν εἶνε ὁ ἀποδεχόμενος σήμερον τὴν θεωρίαν τοῦ Λομπρόζο· καὶ τοῦτο πράττω ἵνα

(1) Ἐν τοῖς ἀπὸ 11, 15 καὶ 16 Δεκεμβρίου 1906 ἀριθμοῖς.

προφυλάξω τούς μὴ εἰδότας ἀπὸ τῆς πλάνης εἰς τὴν ἠδύνατο νὰ παρασύρῃ αὐτοὺς ὁ ὑπὲρ τοῦ Λομπρόζο καὶ τῆς Σχολῆς αὐτοῦ ἀθῶος ἐνθουσιασμός τοῦ μετὰ τόσης ὀρμῆς εἰσελάσαντος ἐξ Ἰταλίας ἀνθρωπολόγου ποινικολόγου ὅστις ὑπόσχεται νὰ διδάξῃ ἡμῖν δι' ὀλοκλήρου δευτέρου τόμου τῆς «ἐξελίξεώς του» τὰς νέας (!) θεωρίας τῆς Σχολῆς ταύτης, αἰτίνας, ὡς λέγει, «ἀποτελοῦσι τὴν βᾶσιν καὶ ἀφετηρίαν τῆς συγχρόνου κατεργασίας (chic) τῆς ποινικῆς ἐπιστήμης».

Καὶ ἀληθῶς μὲν οὗτος ἐν τῇ κατ' ἐμοῦ ἐπιθέσει του μεταμεληθείς ἀπαρνείται ἐν μέρει τὸν ἑαυτοῦ διδάσκαλον ἀποδίδων εἰς ἐμὲ σύγχυσιν ἐννοιῶν καὶ ἰσχυριζόμενος ὅτι οὐδαμοῦ τοῦ ἔργου του ἀποδέχεται τὸν ἐγκληματικὸν τοῦ Λομπρόζο τύπον. Ἄλλ' ἐγὼ ἐν αὐτῷ τούτῳ τῷ ἔργῳ του ἀνέγνωσα καὶ ἀναγινώσκω ἀκόμη τὰ ἐξῆς (ἐν σελ. 249 ὑποσημειώσει 7η).

«Εἶνε ἀξιοσημείωτον τὸ ἐξῆς πόρισμα τῆς ἐθνολογικῆς ἀνθρωπολογίας οὗ εἰδικτὴν ἐφαρμογὴν ποιεῖται ἡ ἐγκληματικὴ ἀνθρωπολογία (γράφει : ὁ Λομπρόζο οὐχὶ ἢ καταλιπὼρος ἀνθρωπολογία) πάντες οἱ χαρακτῆρες τοῦ ἀγρίου καὶ βαρβάρου ἀνθρώπου ἐπιζῶσι παρὰ τῷ παπολιτισμένῳ ἀνθρώπῳ ὑπὸ μορφὰς λανθανούσας ἢ κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον ἐκλεπτυνθείσας· οἱ τοιοῦτοι χαρακτῆρες τοῦ ἀγρίου καὶ βαρβάρου ἀνθρώπου εἴρηται ἐν ὅλῃ αὐτῶν τῇ ὄντητι παρὰ τῷ ἐκ γεννητῆς ἐγκληματίᾳ, παρ' ᾧ κατὰ τὸν Λομπρόζο ἀπαντᾷται ἀταξιστικὴ ἐπάνοδος τῶν ὀργανικῶν καὶ ψυχικῶν χαρακτήρων τῆς ἀρχεγόνου ἀνθρωπότητος. Ἡ ἰδέα αὕτη φαίνεται μὲν ἀποδεκτῆ εἰάν λάβωμεν ὑπ' ὄψιν τὴν ἐκ παιδικῆς ἡλικίας ἄκραν ἀναισθησίαν καὶ ὠμότητα τοῦ ἐκ γεννητῆς ἐγκληματίου, φαίνεται δ' ἀπορριπτῆ εἰάν λάβωμεν ὑπ' ὄψιν τὸ λογικῶς ἀπίθανον τοιαύτης παραδόξου ἀταξιστικῆς ἀναπαραγωγῆς τῶν χαρακτήρων τοῦ ἀρχεγόνου ἀνθρώπου. Ἐν τούτοις τὰ γεγονότα, ὡς θὰ ἴδωμεν ἐν τῷ οἰκίῳ τόπῳ προσκυρεῖσι τὴν ὑπαρξιν τοιοῦτου ἐγκληματικοῦ τύπου : προφανῶς, λοιπὸν ἡ προβαλλομένη δυσπιστία γεννᾶται ἐκ τοῦ εἶδους τῆς ἐξηγήσεως. Ὁ γράφων ὅστις παραδέχεται τὴν καὶ ἐξ ὑπνωτιστικῶν (!) καὶ ἄλλων πειραμάτων (!) νῦν ἀποδεικνυομένην καὶ ὑπὸ βιβλικῶν χωρίων ὑποστηριζομένην μετενσάρκωσιν (!) ἔρχεται εἰς τὴν ἐξῆς ἐξήγησιν».

Καὶ ἔπεται ἡ θαυμασία ἐξήγησις τοῦ συγγραφέως ἥτις περατοῦται διὰ τῶν ἐξῆς :

«Ἀπὸ τῆς τοιαύτης ἀπόψεως δέχομαι τὸν χαρακτηρισμὸν τοῦ Λομπρόζο ὅτι ὁ ἐκ γεννητῆς ἐγκληματίας εἶνε ἄγριος παραπλανηθείς ἐν μέσῳ τοῦ ἡμετέρου πολιτισμοῦ».

Πᾶς ὁ γνωρίζων νὰ ἀναγινώσκῃ ἐκ τῶν ἄνω χωρίων οὐδεμίαν ἄλλην βεβαίως θὰ δυνηθῇ νὰ συναγάγῃ ἔννοιαν εἰμὴ ὅτι ὁ συγγραφεὺς δεχό-

μενος τὴν περὶ ἐγκληματικῶν τύπων θεωρίαν τοῦ Λομπρόζο, ἣν «προσοκυροῦσι τὰ γεγονότα» (ὡς θὰ δεῖξη ἡμῖν ἐν τῷ δευτέρῳ τόμῳ) διαφωνεῖ μόνον ὡς πρὸς τὴν ἐξήγησιν τῆς ὑπάρξεως αὐτοῦ δεχόμενος ἀντὶ τοῦ ἀταβισμού τὴν μειενσάρκωσιν. Καὶ ὁμως ἐν τῇ κατ' ἐμοῦ ἐπιθέσει τοῦ ἀρνεῖται ὅτι ἔγραψε ταῦτα νομίζων ἴσως ὅτι οὕτω δύναται ἀσφαλῶς νὰ ἀνακτήσῃ τὸν τίτλον τοῦ σοβαροῦ ἐπιστήμονος ὃν ὑπέλαβεν ὅτι τῷ ἠρνήθη ἐγώ.

Ἄλλ' ἔτι μᾶλλον παράδοξον εἶνε ὅτι ἐνῶ ἀρνεῖται τὴν ρητῶς ἐκφρασθεῖσαν παρ' αὐτοῦ ὁμολογίαν πίστεως εἰς τὸν ἐγκληματικὸν τύπον τοῦ Λομπρόζο, συγχρότως καὶ ἐπιβοηθητικῶς (ὡς λέγομεν οἱ δικηγόροι) ἀναλαμβάνει ν' ἀποδείξῃ ὅτι «ἡ θεωρία αὕτη ἔχει σήμερον τόσους καὶ τόσῳ σοβαροὺς ὁπαδοὺς» ὥστε ὁ Ferrri ἔφθασε μέχρι τοῦ σημείου νὰ γράψῃ, ὅτι «παρ' οὐδενὸς σήμερον ἀμφισβητεῖται ἡ περὶ τοῦ ἐγκληματικῶν τύπων θεωρία οὐδὲ παρ' ἐκείνων οἵτινες ἐκφέρουσι θεωρητικὰς ἀντιρροήσεις μετὰ τῶν ὁποίων μνημονεύει (ὁ Ferrri) τὸν Dallemagne, τὸν Debierre, τὸν πολὺν Manouvrier, καὶ αὐτὸν τὸν Baer»!

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

II

ΑΘΗΝΩΝ

Ὅτι τὰ ἀνωτέρω ἔγραψεν ὁ Ferrri δὲν ἀμφισβητῶ. Ἀλλὰ τοῦτο μοὶ παρέχει τὴν πρώτην καὶ προχειροτάτην ἀπόδειξιν τῆς σοβαρότητος ἣτις διακρίνει τοὺς ἀρχηγούς τῆς καλουμένης ἀνθρωπολογικῆς ἢ νεο-Ἰταλικῆς Σχολῆς ἥτοι τὴν γνωστὴν τριάδα τῶν Lombroso, Ferrri καὶ Garofalo. Ἐκ τῆς σοβαρότητος δὲ τῶν ἀρχηγῶν δύναται τις ἀσφαλῆ νὰ μορφώσῃ ἰδέαν καὶ περὶ τῆς σοβαρότητος τῶν ἀκολουθούντων αὐτοὺς ὁπαδῶν.

Μεταξὺ τῶν ὁπαδῶν τῆς θεωρίας τοῦ ἐγκληματικῶν τύπου συγκαταλέγει, ὡς εἴρηται, ὁ Ferrri τὸν ἐν Γαλλίᾳ Καθηγητὴν τῆς ἀνθρωπολογίας Manouvrier ὃν προυνσιάζει ὡς δηλώσαντα ἐν τῷ συνεδρίῳ τῶν Παρισίων ὅτι εἶνε ἀντίπαλος τῆς διδασκαλίας τοῦ Λομπρόζο μόνον «κατὰ τὴν διατύπωσιν καὶ τὰς λεπτομερείας διότι αὕτη εἶνε ἀληθὴς ἐν ταῖς ἀρχαῖς αὐτῆς».

Φαντάζομαι τὴν ἐκπληξιν τοῦ σοφοῦ ὄντως ἐπιστήμονος ἀναγινώσκοντος ταῦτα. Διότι ὁ Manouvrier κατέχει τὴν πρώτην θέσιν μετὰ τῆς σειρᾶς τῶν ἀνθρωπολόγων οἵτινες ὑποβαλόντες εἰς ἀληθῆ

ἐπιστημονικὸν ἔλεγχον τὴν περὶ ἐγκληματικῷ τύπου θεωρίαν τοῦ Λομπρόζο κατέδειξαν τὴν μέχρι τοῦ γελοίου κενότητα αὐτῆς. Ἐν αὐτῷ δὲ τούτῳ τῷ συνεδρίῳ τῶν Παρισίων, ἐν ᾧ παρουσιάζεται ὑπὸ τοῦ Ferrri ὡς δηλώσας τὴν εἰς τὴν θεωρίαν τοῦ Λομπρόζο πίστιν του, δι' ὑπομνήματος αὐτοῦ ἐξετάζων τὸ τεθὲν ζήτημα : « Ἄν ὑπάρχωσι χαρακτηῖρες ἀνατομικοὶ διακρίνοντες τὸν ἐγκληματίαν » ἀπεφάνθη ὅτι « οὐδ' ἓνα χαρακτηῖρα ἀνατομικὸν ἀνεῦρον δυνάμενον νὰ χρησιμεύσῃ πρὸς διάκρισιν ἀποκλειστικῶς μιᾶς οἰασδῆποτε κατηγορίας ἐγκληματιῶν. Ἡ ἀναζήτησις τῶν χαρακτηῖρων τούτων ὁμοιάζει ὀλίγον πρὸς τὴν τῆς φιλοσοφικῆς λίθου ». Εἰς τὸ αὐτὸ δὲ ζήτημα ὑπ' ἄλλην θετειμένον μορφήν ἀπαντῶν, ἂν δηλ. ὑπάρχη τύπος τοῦ ἐγκληματίου, ἀποφαίνεται ὡς ἐξῆς : « ἂν ἓνα συνθέσωμεν τὸν τύπον τοῦτον συνηνοῦμεν ὅλους τοὺς παθολογικοὺς καὶ ἀνατομικοὺς χαρακτηῖρας τοὺς εὐρισκομένους ἐπὶ 100.000 ἐγκληματιῶν, ἀποφεύγοντες νὰ θέσωμεν ὁμοῦ χαρακτηῖρας ἀσυμβίβαστους, θὰ κατωρθοῦμεν νὰ σχηματίσωμεν ἓν εἶδος ἀποδιοπομπαίου τοῦργου (bouc emissaire) ἓνα ἀρλεκίνον καὶ οὐδὲν ἕτερον. Ὁ εἰς ἐγκληματίας εἶνε πλαγιοκέφαλος, ὁ ἄλλος ἔχει τοὺς βραχίονας πολὺ μακροὺς, ὁ ἄλλος μίαν ἰνιακὴν κοιλίαν (Fossette vermienne) ὁ ἄλλος μίαν μεγαλοδακτυλίαν κλπ. Ἄν ἐμμείωμεν ἐν τῇ ἀκριβεῖ μεθόδῳ θὰ ἔχωμεν τόσους τύπους ὄσους καὶ ἐγκληματίας· ἀλλὰ δὲν θὰ ἀνευρωμεν τὸν τύπον τοῦ ἐγκληματίου. » (1)

Ἄλλ' ὁ Ferrri δὲν ἀρκεῖται νὰ πλουτίσῃ τὸν κατάλογον τῶν ὀπαδῶν τῆς Σχολῆς του διὰ τοῦ ὀνόματος τοῦ Manouvrier, περιλαμβάνει ἐν τούτῳ καὶ αὐτὸν τὸν Baer. Τὸν Baer ὅστις διὰ τοῦ ἔργου αὐτοῦ « ὁ ἐγκληματίας ὑπὸ ἀνθρωπολογικὴν ἔποιν » τιμῶντος ἀληθῶς τὴν Γερμανικὴν ἐπιστήμην ἐπήνεγκε τὸ δεινότερον πλῆγμα κατὰ τοῦ ἐγκληματικῷ τύπου τοῦ Lombroso ἀναλύσας αὐτὸν εἰς τὰ ἐξ ὧν συνετέθη καὶ ἀποδείξας διὰ τῶν ἐρευνῶν αὐτοῦ τε καὶ τῶν διασημοτέρων εἰδικῶν ἐπιστημόνων τὸ ἀνύπαρκτον καὶ φαντασιῶδες αὐτοῦ. Ἄρκει ἐκ τοῦ ὀγκώδους τόμου τοῦ Baer νὰ ἀναγνώσῃ τις τὸ κεφάλαιον τὸ ἐπιγραφόμενον « ὁ τύπος τοῦ ἐγκληματίου », ἵνα πεισθῇ περὶ

(1) Ἴδε κατωτέρω καὶ ἕτερον ὑπόμνημα τοῦ αὐτοῦ ἐν τῷ συνεδρίῳ τῶν Βρυξελλῶν.

τῆς σοβαρότητος τῶν λόγων τοῦ Ferri. » Ἐναντίον τῆς υπάρξεως ἐνὸς ἐγκληματικοῦ τύπου, λέγει ὁ συγγραφεύς, ὑπὸ τὴν προσημειωθεῖσαν ἔννοιαν, ἐξεφράσθησαν ἐνεργῶς οἱ μᾶλλον ἀνεγνωρισμένοι καὶ οἱ διασημότεροι τῶν ἀνθρωπολόγων καὶ δὲν δυνάμεθα νὰ ἀποκρούσωμεν ἀσφαλέστερον τὴν δοξασίαν ταύτην εἰμὴ διὰ τῆς παραθέσεως τινῶν ἐκ τῶν περὶ αὐτῆς κρίσεων. Ἐκ τῶν παρ' αὐτοῦ δὲ παρατιθεμένων χωρίων δύναται καὶ ὁ μᾶλλον ἄγευστος τῆς ἀνθρωπολογικῆς ἐπιστήμης ἀκριβῆ νὰ μορφώσῃ ἰδέαν περὶ τῆς βασιμότητος τῶν δοξασιῶν τοῦ Λομπρόζο.

Ἄλλ' οὔτε ὁ Dallemagne οὔτε ὁ Debierre ἀπεδέχθησαν ποτὲ τὸν ἐγκληματικὸν τύπον. Ὁ Dallemagne ἠσχολήθη κυρίως διὰ τῶν ἔργων αὐτοῦ νὰ διακρίνῃ τὸν ἐκφυλισμὸν (degeneration) ἀπὸ τῆς ἐγκληματικότητος, ζῶντως δ' ἐπολέμησε τὰς περὶ τύπου θεωρίας τῆς Ἰταλικῆς Σχολῆς ὡς καὶ τὰς μεθόδους αὐτῆς. Οὕτω λ.χ. ἐν τῷ ὑπομνήματι τῷ ὑποβληθέντι παρ' αὐτοῦ ἐν τῷ συνεδρίῳ τῆς ἐγκληματικῆς ἀνθρωπολογίας τῆς Γενεύης (1896) ὑπὸ τὸν τίτλον «ἐκφυλισμὸς καὶ ἐγκληματικότης» λέγει· «ἐζήτησαν νὰ διακρίνωσι ἐγκληματίας τινὰς τῇ βοηθείᾳ τύπων ἐκφυλιστικῶν. Αὐτὸς καὶ μόνον ὁ τρόπος τοῦ ὁποίου ἀναγκαίως ὄφειλον νὰ ποιήσανται χρῆσιν ἵνα καταλήξωσι εἰς τὰ τεχνικὰ ταῦτα πλάσματα, δίδει τὸ μέτρον τῆς πίστεως τὴν ὁποίαν ἀρμόζει νὰ τοῖς παρέχωμεν». Καὶ ἐκθέτων τὸν τρόπον τῆς ἐρεύνης τῶν Ἰταλῶν καταλήγει. «Τοιαῦται μέθοδοι καταδικάζουσι τὰς λύσεις εἰς τὰς ὁποίας δίδουσι χώραν χωρὶς νὰ προσθέσωμεν ὅτι εἰσὶν οὐσιωδῶς ἐλαττωματικαὶ κατὰ τοῦτο ὅτι ὑποθέτουσι λελυμένον τὸ πρόβλημα οὐτινος ζητεῖται ἢ λύσις καὶ χωρὶς νὰ φαίνωνται προδικάζουσιν ἐντελῶς τὸ ζήτημα». Ὁ δὲ Debierre, Καθηγητὴς τῆς ἀνατομίας ἐν Αἰλλῃ, ἠσχολήθη ἰδίως νὰ διαψεύσῃ τὰς ὑπὸ τοῦ Λομπρόζο ἐξευρισκομένας ἀνωμαλίας ἐν τοῖς κρανίοις τῶν ἐγκληματιῶν. Οὕτω ἐν τῷ συνεδρίῳ τῆς ἐγκληματικῆς ἀνθρωπολογίας τῶν Βρυξελλῶν (1892) δι' ὑπομνήματός του ἀπέδειξε τὸ ἀνύπαρκτον τῆς καλουμένης «ἰνιακῆς κοιλότητος» (fossette occipitale, fossette vermienne) ἣν ὁ Λομπρόζο ἀνευρίσκει εἰς τὰ κρανία τῶν ἐγκληματιῶν καὶ εἰς ἣν μεγάλην ἀποδίδει σημασίαν θεωρῶν ταύτην ὡς τὴν χαρακτηριστικωτέραν καὶ μᾶλλον ἀταβιστικὴν ἀνωμαλίαν.

Καὶ δὲν εἶνε μόνον ὁ Ferri ὁ χρίων διὰ τοῦ βαπτίσματος τοῦ

Λομπρόζιανου τοὺς μᾶλλον κεκρυγμένους αὐτοῦ πολεμίους. Ἡ κενοδοξία αὕτη, ἡ ἀναγκαιώς τὸν γέλωτα προκαλοῦσα, εἶνε ἐν τῶν χαρακτηριστικῶν γνωρισμάτων τῆς Σχολῆς ταύτης. Αὐτὸς ὁ θεμελιωτῆς αὐτῆς Λομπρόζο ἐν τῷ προλόγῳ τῆς τετάρτης ἐκδόσεως τοῦ ἔργου του «ὁ ἐγκληματίας ἄνθρωπος» παρατάσσει στρατιὰν ὄλην ἐπιστημόνων ἦτις, ὡς αὐτὸς λέγει, ἀποτελεῖ τὴν Σχολὴν ἣν ἐγέννησε τὸ ἔργον του τοῦτο, ἐπὶ κεφαλῆς αὐτῆς θέτει τὸν διάσημον τῆς Γερμανίας ποινικολόγον F. v. Liszt, καθηγητὴν τοῦ ποινικοῦ δικαίου ἐν Βερολίνῳ. Τοῦτο δ' ἰδὼν ὁ ταλαίπωρος Liszt, σπουδαιότερος οὐδέποτε διανοήθη τοιοῦτον νὰ διαπράξῃ κατὰ τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς λογικῆς ἐγκλημα, ἅμα δοθείσης αὐτῷ εὐκαιρίας, δὲν ἔλειψε νὰ διαμαρτυρηθῇ διὰ τῶν ἐξῆς: «*Συνεκινήθη ἰδιαζόντως, λέγει, ὅτε ἐν τῇ ὑπὸ τοῦ F r ä n k e l γενομένη ἐπεξεργασίᾳ τοῦ «Uomo delinquente» ἐν τῇ πρώτῃ σελίδι ἀνέγνωσα τὸ ὄνομά μου ἐπὶ κεφαλῆς μᾶς ἐπιβλητικῆς σειρᾶς ὑποτιθεμένων (angeblichen) ὁπαδῶν καὶ μαθητῶν τοῦ Λομπρόζο.*

Ἐκ τούτου δὲ λαμβάνων ἀφορμὴν ὁ Liszt καὶ θέλων συνάμα ν' ἀποκρούσῃ τὴν ὑπὸ τινῶν ἐξενεχθεῖσαν κατὰ τῆς «*διεθνoῦς ἐνώσεως τοῦ ποινικοῦ δικαίου*», ἧς εἶνε ὁ σπουδαιότερος ἰδρυτῆς, μομφὴν ὅτι αὕτη ὀρμάται ἀπὸ τῶν ἰδεῶν τοῦ Λομπρόζο, ἀναγκάζεται νὰ ἐκθέσῃ τὴν περὶ αὐτοῦ γνώμην του. Ἀναγράφων δὲ τοὺς κυριωτέρους σωματικούς καὶ ψυχικούς χαρακτήρας, ἐξ ὧν ἀποτελεῖται ὁ περίφημος «*τύπος*» τοῦ ἐγκληματίου, ἐπάγεται τὰ ἐξῆς: «*Μοι φαίνεται σχεδὸν περιττὸν νὰ τονίσω ὅτι ἐξ ὄλων τούτων δὲν πιστεύω τίποτε. Καὶ ἂν μὴ ληρθῶσιν ὑπ' ὄψιν αἱ ἀμέσως κατωτέρω φερόμεναι γενικαὶ ἀντιρρήσεις, αἱ μεμονωμέναι παρατηρήσεις (einzelbeobachtungen) εἶσι τόσον ὀλίγον πειστικά, τὰ πορίσματα ἄλλων ἐρευνητῶν ἀπέχουσι τόσον συχνὰ ἀπ' αὐτῶν, ὥστε ἀδύνατον εἶνε νὰ ἀποδώσῃ τις εἰς ταύτας ἐπιστημονικὴν ἀξίαν*» καὶ κατωτέρω «*σπουδαιότερον μοι φαίνεται ὅτι αὐτὸς ὁ Λομπρόζο δέχεται ὅτι τὸν ἰδιάζοντα τοῦτον τύπον εὔρε μόνον εἰς ἐν μέρος ἐγκληματιῶν, παρὰ τοῖς ἐκ γεννητῆς ἐγκληματίαις (delinquenti nati), ἀλλ' οὐδαμῶς διασαφηνίζει τὴν ἔννοιαν ταύτην, τούναντίον ἀναμιγνύει τὸν ἐκ γεννητῆς ἐγκληματίαν ὅτε μὲν μετὰ τοῦ ἐκ συνηθείας ἐγκληματίου, ὅτε δὲ μετὰ τοῦ ἠθικῶς παράφρονος, ὅτε δὲ μετὰ τοῦ ἐπιληπτικοῦ. Ἡ παντελής αὕτη ἔλλειψις*

ἐπιστημονικῆς σαφηνείας καθιστᾷ πᾶσαν σπουδαίαν συζήτησιν ἀδύνατον.

Ἐν τῷ αὐτῷ δὲ καταλόγῳ τῶν ὑποτιθεμένων ὁπαδῶν του καταλέγει ὁ Λομπρόζο πλὴν τοῦ Liszt καὶ τοῦ Manouvrier, περὶ οὗ ἀνωτέρω εἴρηται, καὶ τὸν σοφὸν τῆς Βιέννης καθηγητὴν Benedikt, καὶ τὸν ὑφηγητὴν τοῦ ἐν Βρυξέλλαις Πανεπιστημίου Warnot, καὶ τὸν Kirchenheim κεκρηυγμένους πολεμίους τῆς περὶ ἐγκληματικοῦ τύπου θεωρίας του.

III

Ὡς γνωστόν, τὸ κεντρικὸν σημεῖον, ἡ θεμελιώδης βᾶσις τῆς θεωρίας τοῦ Λομπρόζο καὶ τῆς Σχολῆς αὐτοῦ τῆς ἀποκληθείσης ἀνθρωπολογικῆς» εἶνε ὅτι μεταξὺ τοῦ ἀνθρωπίνου γένους δυνάμεθα νὰ διακρίνωμεν ἐν ἴδιον εἶδος ἀνθρώπου, ἓνα ἰδιάζοντα ἀνθρώπινον τύπον, τὸν ἐγκληματῖαν — ἀνθρωπον (Uomo delinquente) διακρινόμενον ἀπὸ τοῦ κοινοῦ ἀνθρώπου δι' ἰδίων ἀνατομικῶν χαρακτήρων.

Ὁ ἐγκληματῖς ἀνθρωπος¹⁾ ἔχει τὸ ἀνάστημα ὑψηλότερον καὶ τὸ σῶμα βαρύτερον, τοὺς βραχίονας μακροτέρους, τὸν θώρακα εὐρύτερον ἢ ὁ κοινὸς ἀνθρωπος.

Τὸ κρανίον αὐτοῦ παρουσιάζει χωρητικότητα (capacité crâniéne) καὶ ὀλικὴν ὀριζοντίαν περιμέτρον (circonférence crâniéne) κα-

1) Ἐχω ὑπ' ὄψει μου τὴν ἐκ τῆς 4ης ἐκδόσεως τοῦ «L'uomo delinquente» Γαλλικὴν μετάφρασιν τῶν Regnier καὶ Bournet. Ὑπάρχει καὶ 5η ἐκδοσις, ἣν ἐσημείωσα ἐν τῷ «συττήματί μου» ἀλλ' ὁ στοιχειοθέτης ἔκρινε καλὸν νὰ προσθέσῃ πρὸ τοῦ ἀριθμοῦ 5 καὶ τὸν ἀριθμὸν 2 μεταβαλὼν οὕτω τὴν 5ην εἰς 25ην ἐκδοσιν. Τοῦτο δ' ἔδωκεν ἰσχυρὰ ὄπλα ἐπιθέσεως ἐναντίον μου εἰς τὸν ἐν ἐξελίξει συγγραφέα τῆς «ἐξελίξεως»!

Τὴν θεωρίαν τοῦ Λομπρόζο δύναμαι ἴσως νὰ εἶπω ὅτι πρῶτος ἐγὼ κατέστησα γνωστὴν εἰς τοὺς νομικοὺς κύκλους ἐν Ἑλλάδι δι' ἀνακοινώσεώς μου γενομένης ἐν τῷ Παρνασσῷ τῇ 22 Δεκεμβρίου 1889. Θαμβωθείς δὲ τότε ἐκ τοῦ καινοφανοῦς καὶ τῆς ψευδοῦς αἰγλῆς μεθ' ἧς παρουσιάζετο, μετὰ νεανικοῦ ἐνθουσιασμοῦ ἐξεφράσθη περὶ τῶν ἐρευνῶν τοῦ Λομπρόζο καὶ τῆς χρησιμότητος αὐτῶν καὶ τοι μὴ δεχθεὶς ὡς θετικῶς βεβαιούμενα τὰ πορίσματα αὐτῶν. Ἀλλ' ἔκτοτε παρῆλθον 18 φεῦ! ὄλα ἔτη καὶ ἡ παλαιὰ ἐκείνη αἰγλή ὀλοσχερῶς ἡμαυρῶθη πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν μου ὑπὸ τῆς γενομένης ἔκτοτε ἐπιστημονικῆς ἐρεῦνης.

τωτέραν τῆς τοῦ κανονικοῦ ἀνθρώπου, τὸν κεφαλικὸν δείκτην (indice céphalique) ὑπερβολικῶς ἀνεπτυγμένον καὶ ἄλλας ἀνωμαλίας καὶ ἀσυμμετρίας. Ὁ ἐγκληματίας ἔχει τὴν χωρητικότητα τοῦ ὀφθαλμικοῦ κόγχου (capacité orbitaire) μείζονα, τὴν μετωπικὴν διάμετρον κατωτέραν, εὐρυγναθισμόν, σημαντικῶς ἀνεπτυγμένην τὴν σιαγόνα, ὡς καὶ μείζονα τὴν διάμετρον καὶ τὸ ὕψος τοῦ προσώπου.

Ὁ ἐγκέφαλος αὐτοῦ παρουσιάζει γενικῶς μὲν ὄγκον κατωτέρον τοῦ κανονικοῦ, οἱ δὲ γῦροι αὐτοῦ (circonvolutions) παρουσιάζουσι πολλὰς ἀνωμαλίας ἀταβικάς.

Ὅμοιως δὲ καὶ ἄλλαι παρατηροῦνται παθολογικαὶ ἀνωμαλῖαι ἐν τῷ ἐγκεφάλῳ ὡς καὶ ἐν τοῖς σπλάγχνοις τοῦ ἐγκληματίου, ἐν τῇ καρδίᾳ, ἐν τῷ ἥπατι, καὶ τῷ στομάχῳ.

Τὴν φυσιογνωμίαν τοῦ ἐγκληματίου ἐξεικονίζει ὡς ἐξῆς ὁ Λομπρόζο : (καθόσον δύναται τις νὰ συναγάγῃ ἐκ τῶν ἀτάκτως καὶ ἀνευ οὐδενὸς συστήματος διεσπαρμένων ἐν τῷ βιβλίῳ του παρατηρήσεων).

Οἱ μᾶλλον δεσπόζοντες ἐν αὐτῇ χαρακτῆρες εἶνε ἡ ὑπερμεγέθης ἀνάπτυξις τῆς σιαγόνας, ἡ ἀραιότης ἢ ἡ παντελής ἔλλειψις τοῦ πώγωνος, ἡ τραχύτης τοῦ βλέμματος, ἡ ἀφθονία τῆς κόμης, ἐν δευτέρῳ δὲ μοῖρα τὰ ἐξέχοντα ὦτα (en anses) τὸ μέτωπον πεπιεσμένον πρὸς τὰ ὀπίσω (fuyant) ὁ στραβισμὸς, ἡ δυσμορφος ρίς. Εἰς τούτους τοὺς κυριωτέρους προστίθενται καὶ ἄλλαι χαρακτῆρες ὡς λ. χ. τὸ σκοτεινὸν χρῶμα τῶν τριχῶν καὶ ἡ ὠχρότης τοῦ προσώπου.

Ἄλλ' ἐκτὸς τοῦ γενικοῦ τούτου τύπου τοῦ ἐγκληματίου ὑπάρχουσι, κατὰ τὸν Λομπρόζο, καὶ εἰδικοί τύποι φυσιογνωμίας δι' ἐκάστην μορφήν ἐγκληματικότητος.

Πλήρη δίδει ἡμῖν ἰδίως τὴν εἰκόνα τοῦ φονέως.

Ὁ φονεὺς ἔχει τὸ βλέμμα ὑελῶδες, ψυχρόν, ἀκίνητον, ἐνίοτε αἱματῶδες καὶ ὑγρόν, τὴν ρίνα ἀετώδη ἢ μᾶλλον γαμψήν ὡς τὴν τῶν ἀρπακτικῶν ὀρνέων, πάντοτε ὀγκώδη, τὰς σιαγόνας ἰσχυράς, τὰ ὦτα μακρά, τὰ μῆλα τῶν παρειῶν εὐρέα, τὰς τρίχας οὐλας, ἀφθόνους καὶ σκοτεινοῦ χρώματος. Συχνάκις ὁ πώγων εἶνε ἀραιός, οἱ κυνόδοντες λίαν ἀνεπτυγμένοι, τὰ χεῖλη λεπτά. Συχνάκις ὑπάρχει νυσταγμὸς (nystagme) καὶ συστολαὶ πρὸς τὸ ἐν μέρος τοῦ προσώπου αἰτινες ἀποκαλύπτουσι τὴν ἐξοχὴν τῶν κυνόδόντων ὡς σημεῖον ἀπειλῆς !

Εἰς τοὺς σωματικούς ἢ ἀνατομικούς τούτους χαρακτῆρας δι' ὧν

ὁ Λομπρόζο κατασκευάζει τὸν ἐγκληματικὸν τύπον τοῦ δέον νὰ προσθέσωμεν καὶ τὴν συνήθειαν τοῦ σιγμοῦ τοῦ σώματος (tatouage) ἣν ὀνομάζει χαρακτηριστὴρα ἀνατομικο-νομικόν (!) καίτοι προσθέτει ὅτι ἀνήκει μᾶλλον εἰς τὴν ψυχολογίαν ἢ τὴν ἀνατομίαν.

Αὕτη εἶνε κατὰ τὰς κυριώτερας αὐτῆς γραμμὰς ἡ ἐξωτερικὴ, ἡ ἀνατομικὴ εἰκὼν τοῦ Λομπροζιανοῦ ἐγκληματίου ἀνθρώπου.

IV

Δὲν προτίθεμαι ἐνταῦθα, οὐδ' εἶνε ἐμὸν ἔργον νὰ ἐπιχειρήσω ἀνά-
λυσιν τοῦ ἔργου τοῦ Λομπρόζο ὅπως καταδείξω τὰς ἑλλείψεις αὐτοῦ,
ἑλλείψεις αἰτινες εἰσὶ τοσοῦτον οὐσιώδεις ὥστε ἀφαιροῦσιν ἀπ' αὐτοῦ
πᾶσαν ἐπιστημονικὴν ἀξίαν καίτοι μὴ ἀποκλείουσαι τοῦτο ἀπὸ τῆς
τάξεως τῶν *terpnevōn* ἀναγνωσμάτων. Τοῦτο ἔπραξαν κατὰ πρῶτον
λόγον ἐκεῖνοι οἵτινες εἶχον τὴν πρὸς τοῦτο-εἰδικότητα, οἱ σοφώτεροι
τῶν ἐν Εὐρώπῃ ἀνθρωπολόγων, φυσιολόγων καὶ φρενολόγων, ἀπὸ
τῶν ἐρευνῶν δὲ καὶ τῶν πορισμάτων τούτων ἠντλησαν ἀναγκαίως
τὴν περὶ Λομπρόζο γνώμην των καὶ οἰνομικολογικῶν (1).

(1) Τὰ κυριώτερα τῶν ἔργων τούτων εἰσὶ τὰ ἑξῆς : Baer. Der Ver-
brecher in anthropologischer Beziehung — Nacke·Verbrechen und
Wahnsinn beim Weibe.—Τοῦ αὐτοῦ Die neuern Erscheinungen auf Kri-
minal-anthropologischen Gebiete und ihre Bedeutung.—Τοῦ αὐτοῦ. Die
Hauptergebnisse der Kriminal anthropologische Forschung. Archiv
v. Gross. (1902).—Koch. Die Frage nach dem Geborenen Verbrecher.
—Kraepelin ἐν Zeitschr für die gesamt·Srafrechtswiss. V.—Holder
ἐν τῷ ἔργῳ αὐτοῦ. Der Irrefreund.—Wargha· ἐν τῷ ἔργῳ αὐτοῦ. Die
abschaffung der Shafknechtschaft.—Jäger. Beiträge zur Lösung des
Verbrechensproblems.—Topinard.—L'anthropologie criminelle. Revue
d'anthropologie criminelle 1887.—Féré. Dégénérescence et crimina-
lité· ἐν κεφαλαίῳ V. καὶ VI.—Felisch. Cesare Lombroso's Lehre. Ge-
richtssaal τόμ. 50.—Hoegel : Die «Criminalanthropologie» Gerichts-
saal· τόμ. 51 κλπ. Ἔτι δὲ αἱ ἀνακοινώσεις τῶν Manouvriér, Houzé καὶ
Warnot ἐν τοῖς συνεδρίοις τῆς ἐγκληματικῆς ἀνθρωπολογίας, περὶ ὧν κατω-
τέρω γενήσεται λόγος, καὶ ἄλλαι ἐν διαφόροις συνεδρίοις ἢ ἐπιστημονικαῖς ἐται-
ρίαις γενόμεναι ὡς λ.χ. ὑπὸ τῶν Binswanger, Wirchow (ἐν τῇ συνελεύσει
τῆς ἀνθρωπολογικῆς ἐταιρίας).

Καὶ ἐν αὐτῇ δὲ τῇ κοιτίδι αὐτῆς, ἐν Ἰταλίᾳ, δεινὸν ἀπῆντησε πόλεμον ἀπ'
αὐτῆς τῆς γεννήσεώς της ἢ θεωρία τοῦ Λομπρόζο ἐκ μέρους τῶν ἐπιφανε-

Τὸ κεφαλαίωδες τοῦ ἔργου τούτου ἐλάττωμα τὸ ὑπὸ πάντων τῶν ἐπιστημῶν μαρτυρούμενον, ἀλλὰ καὶ μὴ χρῆζον ἀποδείξεως καθὼς προσπίπτον εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς πάντων καὶ τῶν μὴ ἀνθρωπολόγων καὶ ψυχιάτρων, καὶ αὐτῶν τῶν πτωχῶν νομικῶν, οὗς δὲν παύει νὰ οἰκτείρῃ ὁ Λομπρόζο διὰ τὴν διανοητικὴν αὐτῶν ἀνικανότητα πρὸς κατανόησιν τῶν ἰδεῶν του, εἶνε ἢ ἔλλειψις πάσης μεθόδου, ἢ ἔλλειψις πάσης ἀληθοῦς ἐπιστημονικῆς βάσεως, δυναμένης νὰ στηρίξῃ τὴν ἀνωτέρω θεωρίαν καὶ μάλιστα θεωρίαν τοσοῦτον τολμηρὰν καὶ καινότροπον. "Ἴνα δεῖξω τίς ἡ κρατοῦσα περὶ τοῦ τρόπου τῆς ἐρεύνης τοῦ Λομπρόζο ἰδέα, ἀρκεῖ νὰ παραθέσω τοὺς λόγους τοῦ διασήμου Γερμανοῦ Καθηγητοῦ τῆς Φρενολογίας ἐν Λειψία Flechsig εἰπόντος ὅτι αἰὲν τῇ ἐποχῇ τῆς ἀκριβοῦς φυσικῆς ἐρεύνης (Naturforschung), ἢ διαχειρίσις ἐπιστημονικῶν ζητημάτων κατὰ τὸν τρόπον καὶ τὴν μέθοδον τοῦ Λομπρόζο, εἶνε, κατὰ πρῶτον λόγον, — ἀταβισμός».

Ἐκ τῶν πορισμάτων αὐτοῦ, τινὰ μὲν στηρίζει ἐπὶ μεμονωμένων γεγονότων, τινὰ δ' ἐπὶ δῆθεν στατιστικῶν αἰτινῶν, καὶ ἀκριβεῖς ὑποτιθέμεναι, εἶνε ὅλως ἀνεπαρκεῖς, συγκρούονται δὲ πολλάκις, καὶ ἀντιφάσκουσι πρὸς ἀλλήλας, τὸ σαθρὸν καὶ συγχευμένον καὶ ἀκατάληπτον τῶν ὁποίων, ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς Γερμανὸν συγγραφέα τὸν Ηοε-

στέρων ποινικολόγων. Ἰδίως δὲ καὶ αὐτῆς ἐξηγέρθη ὁ Καθηγητὴς Lucchini ὁ τὴν πρώτην ἴσως κατέχων θέσιν μεταξὺ τῶν Ἰταλῶν ποινικολόγων καὶ εἰς τῶν κυριωτέρων συντακτῶν τοῦ Ἰταλικοῦ ποινικοῦ κώδικος, κυρίως διὰ τοῦ ἔργου αὐτοῦ «I' semplicitisti (anthropologi, psicologi e sociologi) de diritto penale» οὗτινος ἡ Γαλλικὴ μετάφρασις φέρει τὸν τίτλον «Le droit penal et les nouvelles théories» (1892) καὶ διὰ τοῦ περιοδικοῦ αὐτοῦ «Rivista penale» ἧς ἐχρησίμειυσεν ὡς ὄργανον τοῦ κατὰ τοῦ Λομπρόζο πολέμου. Ἐκτὸς τοῦ Lucchini τὰς θεωρίας τοῦ Λομπρόζο ἐπολέμησαν καὶ οἱ Antonio Buccelati, Tanredi Canonico, Brusa κλπ.

Ἄλλοι δὲ καίτοι μὴ ἐνεργῶς ἀναμιχθέντες εἰς τὸν ἀγῶνα διὰ τῆς σιωπῆς αὐτῶν ἐμφανῶς κατέδειξαν τὴν περὶ Λομπρόζο ἰδέαν των ὡς λ. χ. οἱ διαπρεπεῖς ποινικολόγοι Pessina, Impallomeni.

Ἐκτὸς, ὅμως, τῶν ἀρχῆθεν κηρυχθέντων πολεμίων τοῦ Λομπρόζο ἐν Ἰταλίᾳ, καὶ ἐξ αὐτῶν τῶς ἀρχικῶν ὁπαδῶν αὐτοῦ σειρά ὅλη ποινικολόγων, τῆς ἡγοῦνται οἱ Alimena καὶ Colajanni, ἀπεσκίρτησεν ἀποτελέσασα ἰδίαν Σχολὴν ἐπονομασθεῖσαν «La terza scuola» ἣτις ἀπαρνούμενη τὰς περὶ ἐγκληματικὸν τύπου θεωρίας τοῦ Λομπρόζο θεωρεῖ τὸ ἐγκλημα ὡς τὸ κατ' ἐξοχὴν προϊόν τοῦ κοινωνικοῦ περιβάλλοντος.

gel (ἴδε Die Criminalanthropologie Gerichtssaal τόμ. 5^η σ. 332) νὰ εἴπῃ ὅτι ἐπ' αὐτῶν ἀρμόζουσιν οἱ λόγοι τῆς μαγίσσης τοῦ Faust :

Du musst verstehen !
Aus Eins mach' zehn,
Und Zwei lass gehen,
Und Drei mach gleich,
So bist du reich.
Verlier die vier !
Aus fünf und sechs,
So sagt die Hex'
Mach sieben und acht
So ist's vollbracht :
Und neun ist Eins,
Und zehn ist Keins.
Das ist das Hexenein maleins.

Στὸ νοῦ σου χίραξέ το !
Τὸ ἓνα δέχ' ἄς γείνη,
Τὸ δύο ἄφησέ το.
Στὸ τρία δόσε ταῖρι
καὶ πλούτη θὰ σοῦ φέρῃ.
Τὸ τέσσαρα ἄς μείνη,
τὸ πέντε κ' εἴς ἄς γίνη
εὐθύς ἐπτά κι' ὀκτώ !
Τὸ τέλος εἶν' αὐτό!
Ἐννέα εἶνε ἓνα
Δέκα εἶνε κανένα
Αὐτὸ 'ν' ὁ μαγικός
πολλαπλασιασμός ! (1)

Καὶ ἀληθῶς διὰ τοιοῦτου μαγικοῦ πολλαπλασιασμοῦ, φθάνει ὁ Λομπρόζο εἰς τὰ πορίσματα αὐτοῦ. Ἴνα πεισθῇ τις περὶ τούτου, ἄς ἀνοίξῃ τὸ ἔργον αὐτοῦ, εἰς οἰανδήποτε τῶν σελίδων τοῦ δευτέρου ἰδίως μέρους, τοῦ ἐπιγραφομένου «Παθολογικὴ ἀνατομία καὶ ἀνθρωπομετρία τοῦ ἐγκλήματος». Ἴδου λ. χ. δείγματα τινὰ τοῦ μαγικοῦ αὐτοῦ πολλαπλασιασμοῦ δι' οὗ κατορθοί ν' ἀποτελέσῃ τὸν ἀνατομικὸν τοῦ ἐγκληματίου τοῦ τύπου.

Ἡ πρώτη του ἔρευνα ἀφορᾷ εἰς τὴν χωρητικότητα τοῦ κρανίου (capacité crâniène) τοῦ ἐγκληματίου. Ἴδου τί γράφει περὶ αὐτῆς: «Ἐκ μιᾶς συγκριτικῆς ἐρεύνης τῶν κρανίων 121 (τί μέγας ἀριθμός!) ἐγκληματιῶν Ἰταλῶν, ἀρρένων, καὶ 338 Ἰταλῶν ἐν κανονικῇ καταστάσει, (ἴδε πίνακα 1) εὔρομεν ὅτι: εἰς τὴν ἐλαχίστην χωρητικότητα, ἀπὸ 1101 — 1200, οἱ ἐγκληματῖαι ὑπερτεροῦσι τῶν ἄλλων. Τὸ αὐτὸ συμβαίνει διὰ τὴν χωρητικότητα τῶν 1251 ἕως 1300. Οἱ ἐγκληματῖαι εὐρίσκονται, κατὰ τὰς ἐρέυνας μας σχεδὸν ἐν ὁμοίᾳ ἀναλογίᾳ εἰς τὴν χωρητικότητα τῶν 1401 ἕως 1450 καὶ ὑπερτεροῦσιν ὀλίγον εἰς τὴν χωρητικότητα τῶν 1451—1500. Ἐν σχέσει πρὸς τὴν χωρητικότητα τῶν 1501—1550 εἰσὶν ἐν ἥττονι μοίρᾳ. Τούναντίον δὲ εἰσὶν ἐν ὁμοίᾳ ἀναλογίᾳ πρὸς τὰ ἐν κανονικῇ καταστάσει πρόσωπα εἰς

(1) Κατὰ τὴν ἀριστοτεχνικὴν μετάφρασιν τοῦ κ. Προβελεγγίου.

τὴν χωρητικότητα τῶν 1551 ἕως 1600 καὶ 1651—1700. Εὐρίσκομεν τοὺς ἐγκληματίας ἐν κατωτέρῳ ἀριθμῷ εἰς τὴν χωρητικότητα τῶν 1601 — 1650· εἰς τὴν χωρητικότητα τῶν 1700 ἐλλείπουσιν ἐντελῶς·.

Καὶ ἔπεται τὸ ἐκ τῶν ἀνωτέρω δεδομένων πόρισμα. α' Ἐπομένως ἐξαιρέσει τῆς χωρητικότητος 1451 ἕως 1500 αἱ μικραὶ χωρητικότητες ὑπερτεροῦσι (παρὰ τοῖς ἐγκληματίαις) καὶ αἱ πολλὰ μεγάλαι εἰσὶ σπάνιαι, καίτοι οἱ ἐγκληματῖαι ἔχουσιν ἀνάστημα ὑψηλότερον ἢ οἱ τίμιοι ἄνθρωποι (ὡς θὰ μᾶς ἀποδείξῃ κατωτέρω διὰ τῆς αὐτῆς μεθόδου!) καὶ τὰ μέτρα μου ἐλήφθησαν μὲ ἄμμον καὶ ἔνεκα τούτου εἰσὶν ἀνώτερα τῶν ἄλλων κατὰ 100 κ. ε.».·

Ὁ νοῶν νοεῖτω : Πῶς ἐκ τοῦ λαβυρινθώδους ἐκείνου συμφυρμοῦ τῶν ἀνωτέρων καὶ κατωτέρων κρανιακῶν χωρητικότητων, τῆς ἐναλλαγῆς ὑπεροχῆς τῶν ἐγκληματιῶν εἰς τὰ κατώτερα μέτρα ἀλλὰ συνάμα καὶ τῆς ἐξισώσεως, ἔτι δὲ καὶ τῆς ὑπεροχῆς εἰς τὰ ἀνώτερα, ἠδυνήθη ὁ δεινὸς ἐρευνητὴς νὰ φθάσῃ εἰς τὸ πόρισμα ὅτι ἡ μικρὰ χωρητικότης ὑπερτερεῖ παρὰ τοῖς ἐγκληματίαις ; Πῶς, ἀφ' οὗ οἱ ἐγκληματῖαι εἰσὶν ἐν ἴσῳ ἀριθμῷ εἰς τὴν χωρητικότητα τῶν 1401—1450, ἐν μείζονι δ' ἀριθμῷ εἰς τὴν χωρητικότητα τῶν 1451—1500, ἐν ἴσῳ ἀριθμῷ εἰς τὴν χωρητικότητα τῶν 1551—1600, καὶ εἰς τὴν χωρητικότητα τῶν 1651—1700, πῶς, λέγω, εὐρίσκεται ἐν τέλει ὅτι αἱ μικραὶ χωρητικότητες ὑπερτεροῦσι παρὰ τοῖς ἐγκληματίαις, ἐξαιρέσει μόνον τῆς χωρητικότητος 1451—1500 ;

Μόνον ὁ μαγικὸς πολλαπλασιασμὸς δύναται νὰ ἐξηγήσῃ τοῦτο.

Ἄλλ' ἔπεται καὶ δεύτερον πόρισμα, ἐπηρεζήμενον τοῦτο καὶ διορθωμένον.

Ὁ Λομπρόζο ὁμολογεῖ ὅτι τὸ πρῶτον αὐτοῦ πόρισμα ἀναιρεῖται ὑπὸ τριῶν ἐξοχοτήτων τῆς ἀνθρωπολογικῆς ἐπιστήμης, τοῦ Γερμανοῦ καθηγητοῦ Ranke καὶ τῶν Γάλλων Bordier καὶ Manouvrier (αὐτοῦ τούτου ὃν ὁ Ferri, ὡς εἶδομεν, κατατάσσει ἐν τοῖς ὀπαδοῖς τοῦ Λομπρόζο), οἵτινες βεβαιοῦσιν ὅτι τὰ παρ' αὐτῶν ἐρευνηθέντα κρανία ἐγκληματιῶν παρουσιάζουσι τὸναντίον *μεγάλην χωρητικότητα*. Μετὰ τοῦτο ἄγεται εἰς τὸ ἐξῆς πόρισμα : « Ἐν συντόμῳ ὁ μείζων ἀριθμὸς τῶν μικρῶν κρανίων καὶ ἴσως ἐπίσης τῶν πολλῶν μεγάλων ! δύναται νὰ ᾖ ἐκ τῶν χαρακτήρων τῶν ἐγκληματιῶν ».

Ἐνῶ, τούτέστιν, ἀνωτέρω δέχεται ὅτι αἱ μεγάλαι χωρητικότητες εἰσὶ σπάνια παρὰ τοῖς ἐγκληματίαις ἐνταῦθα δέχεται ὅτι ἴσως καὶ ἡ πολὺ μεγάλη χωρητικότης δύναται νὰ θεωρηθῆ ὡς χαρακτήρ τοῦ ἐγκληματίου. Il y a pour tous les goûts.

Ἄλλ' ὑπάρχει καὶ τρίτον πόρισμα τελικόν, ἰδοὺ αὐτό : αἱ ἀνθρωπομετρικαὶ καταμετρήσεις ἐπὶ πτωμάτων, ἀν καὶ ὀλίγον γόνιμοι, χρησιμεύουσιν ἐν τούτοις νὰ ἀποδείξωσι διὰ βεβαίου τρόπου (!) τὴν κατωτέραν θέσιν τῶν ἐγκληματιῶν καὶ ἰδίως τῶν κλεπτῶν ἐν τῇ κρανιακῇ χωρητικότητι (ἥτις ἀντιθέτως εἶναι ὑπερβολικῶς μεγάλη εἰς τινὰς φωνεῖς)».

Ἐνταῦθα πλέον θεωρεῖται ὡς ἀποδεδειγμένον διὰ βεβαίου τρόπου (ἐκ τῶν ἀνωτέρω τόσον θετικῶν, καὶ τόσον ἀναμφισβητήτων—ἴδε καὶ Ranke, Bordier καὶ Manouvrier— ὡς εἶδομεν, ἐρευνῶν) ὅτι ἡ μικρὰ κρανιακὴ χωρητικότης, ἐπικρατεῖ παρὰ τοῖς ἐγκληματίαις, λησμονεῖται δὲ τὸ αἴσως καὶ ἡ πολὺ μεγάλη καὶ ἀναφέρεται μόνον ὅτι κατ' ἐξαιρέσειν «εἰς τινὰς φωνεῖς» εἶναι ὑπερβολικῶς μεγάλη (enorme)!

Ἐπακολουθεῖ ἡ ἐξέτασις τῆς κρανιακῆς περιμέτρου (circonférence crânienne) τοῦ ἐγκληματίου. Καὶ ἀρχεται ἡ ἐφαρμογὴ τῆς αὐτῆς μεθόδου. Ἡ αὐτὴ παράταξις ἀριθμῶν ἐναλλαγῶν μικρῶν καὶ μεγάλων μέτρων, ἐξ ὧν οὐδαμῶς ἀποδεικνύεται ὅ,τι θέλει νὰ ἀποδείξῃ ὁ συγγραφεύς, ἄνευ οὐδεμιᾶς λογικῆς σειρᾶς κατατεταγμένων καὶ ἀλληλοσυγκρουομένων, ἢ ἀναδρομῆ εἰς κρανιοσκοπικὰς ἐρεῦνας ἄλλων, φερούσας εἰς ἀντίθετα πορίσματα (ὡς τῶν Βέλγων Heger καὶ Dallemagne), καὶ ἡ αὐτὴ ἐν τέλει βεβαιώσις ὅτι αἱ ἀνωτέρω ἀνθρωπομετρικαὶ ἐρευναὶ ! χρησιμεύουσιν αἶνα ἀποδείξωσι διὰ βεβαίου τρόπου τὴν κατωτέραν θέσιν τῶν ἐγκληματιῶν ἐν τῇ ὀριζοντίᾳ κρανιακῇ περιμέτρῳ».

Ἄλλ' ἄς ἀφήσωμεν τὴν κρανιοσκοπίαν καὶ ἀναζητήσωμεν δείγματα τινὰ τῆς ἐπιστημονικῆς μεθόδου τοῦ Λομπρόζο εἰς τὴν ἐξεύρεσιν ἄλλων σωματικῶν χαρακτήρων τοῦ ἐγκληματίου προσπιπτόντων εὐχερέστερον εἰς τὴν κοινὴν ἀντίληψιν. Ὁ Λομπρόζο βεβαίως διὰ τοῦ θετικωτέρου τρόπου ὅτι ὁ ἐγκληματίας ἔχει ἀνάστημα ὑψηλότερον τοῦ κοινοῦ ἀνθρώπου. Ἰδῶμεν πόθεν συνάγει τοῦτο. Ἐν πρώτοις ἀφηγεῖται ὅτι τὸ ἀνάστημα παρακολουθεῖ πάντοτε τὸν ἐγχώριον τύπον. Διὰ ὑψηλὸν ἐν Βενετίᾳ καὶ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ τῆς Δούκας, καταβαίνει

ὀλίγον ἐν Νεαπόλει καὶ Σικελίᾳ καὶ πρὸ πάντων ἐν Σαρδηνίᾳ. Ἄλλ' ἐκ τῶν καταμετρήσεών του συνήγαγε, λέγει, ὅτι «ἂν ὁ μέσος ὄρος τοῦ ἀναστήματος τοῦ ἐγκληματίου 1,63 εἶναι ἴσος πρὸς τὸν κανονικὸν μέσον ὄρον εἰς ὅλας τὰς χώρας τῆς Ἰταλίας, τούναντίον τὸ ἀνάστημα τῶν ἐγκληματιῶν εἶναι ἀνώτερον τοῦ μέσου ὄρου». Ἡ ὑπεροχὴ αὕτη, ὅμως, ὁμολογεῖ ὅτι εἶναι *εἰς ἀντίφασιν πρὸς τοὺς ἀριθμοὺς τοὺς εὐρεθέντας ὑπὸ τῶν Ἀγγλων Thompson καὶ Wilson* συμφωνεῖ ὅμως πρὸς τὰς ἐρεῦνας τοῦ Ρώσου Biliakow ἐπὶ 100 Ρώσων φονέων».

Πᾶς λογικὸς ἄνθρωπος βεβαίως θὰ ἐρωτήσῃ, πῶς εἶνε δυνατόν ἐκ τῶν μέτρων τοῦ ἀναστήματος ἀριθμοῦ τινὲς Ἰταλῶν ἐγκληματιῶν καὶ ἀφ' οὗ μάλιστα ταῦτα εὐρίσκονται ἐν πλήρει ἀντιθέσει πρὸς τὰ μέτρα τὰ εἰλημμένα ἐπ' Ἀγγλων ἐγκληματιῶν (ἔστω καὶ ἂν συνάδωσι πρὸς τὰ μέτρα 100 μόνον φονέων Ρώσων) πῶς, λέγω, εἶνε δυνατόν νὰ συναχθῇ τὸ θετικὸν πόρισμα ὅτι ὁ ἐγκληματίας ἄνθρωπος (ὁ κοσμοπολιτικὸς οὗτος τύπος, ὁ μὴ ἔχων ἔθνευτά καὶ πατρίδα) ἔχει τὸ ἀνάστημα ὑψηλότερον τοῦ τῶν λοιπῶν ἀνθρώπων; Ἄραγε μόνον ἡ Ἰταλία παράγει ἐγκληματίας ἀνθρώπους; Καὶ ὅμως ὁ Λομπρόζο δὲν διστάζει νὰ ἀναγράψῃ ὡς δεδομένον τὸ πόρισμα τοῦτο.

Καὶ τὸ αὐτὸ ἐφαρμοζὼν σύστημα διδάσκει ὅτι ὁ ἐγκληματίας ἄνθρωπος ἔχει μελανὰς ἢ καστανὰς τὰς τρίχας, συνάγων τοῦτο ἐξ ἐρεύνης τοῦ Marro ἐπὶ 500 ἐγκληματιῶν ἐκ Πεδεμοντίου καταγομένων. Ἄλλ' ἄρα γε ἂν ἐξήταζε καὶ ὀλίγους Γερμανοὺς ἐγκληματίας εἰς τὸ αὐτὸ θὰ κατέληγε συμπέρασμα; Ἀτυχῶς ὅμως ὁ Baer εἰς τοὺς Γερμανοὺς φυλακισμένους τοῦ Plötsensee εὗρε τούναντίον ἐπικρατοῦν τὸ ξανθὸν χρῶμα εἰς διαφόρους ἀποχρώσεις.

Ὡς διακριτικὸν ὡσαύτως χαρακτῆρα τοῦ ἐγκληματίου — ἀνθρώπου, καὶ μάλιστα μεταξύ τῶν μᾶλλον προεχόντων, συγκαταλέγει τὴν δυσμορφίαν τῆς ρινός, τὸν χαρακτῆρα δὲ τοῦτο συνάγει ἐκ τῆς ἐρεύνης τοῦ Marro ὅστις ἐπὶ 500 ἐγκληματιῶν εὗρε μόνον 19 ἔχοντας τὴν ρίνα διεστραμμένην δεξιόθεν ἢ ἀριστερόθεν, ἥτοι (κατ' αὐτὴν τοῦ συγγραφέως τὴν ὁμολογίαν) ἀκριβῶς ἐν τῇ αὐτῇ ἀναλογίᾳ ἐν οἷα καὶ παρὰ τοῖς κανονικοῖς ἀνθρώποις, ἥτοι 3 ἐπὶ τοῖς ἑκατόν!

Ὁ στραβισμὸς ὅστις ἀποτελεῖ ὡσαύτως ἓνα τῶν ἐξεχόντων φυσιογνωμικῶν χαρακτήρων τοῦ ἐγκληματίου εὐρέθη ὑπὸ τοῦ Marro

μόνον εις 5 ἐπὶ τοῖς ἑκατὸν μεταξὺ τῶν κλεπτῶν καὶ ἀπατεῶνων, καὶ εις 2,5 ἐπὶ τοῖς ἑκατὸν μεταξὺ τῶν φονέων.

Τὰ ἐξέχοντα ὧτα αὐτὸς μὲν εὔρεν εις 28 ἐπὶ τοῖς ἑκατὸν ἐπὶ τῶν ἐγκληματιῶν του, ὁ δὲ μαθητῆς του Μαγγο μόνον εις 7,8 ἐπὶ τοῖς ἑκατόν.

Τὰ ἀνωτέρω ἀρκοῦσι, νομίζω, ἵνα δώσωσιν ἰδέαν τινὰ περὶ τῆς μεθόδου ἣν ἀκολουθεῖ ὁ Λομπρόζο ἐν ταῖς ἐρεῦναις αὐτοῦ καὶ περὶ τῆς ἀσφαλείας τῶν στατιστικῶν ἐφ' ὧν βασιζέται τὰ πορίσματα αὐτοῦ. (1)

Δὲν πρέπει, ὅμως, νὰ παραλειφθῇ ὅτι τὰ περὶ τῶν φυσιολογικῶν χαρακτήρων τοῦ ἐγκληματιῶν πορίσματα αὐτοῦ ἐνισχύει ὁ Λομπρόζο καὶ δι' ἄλλου καινοφανοῦς ἐν τῇ ἐπιστῆμῃ τρόπου. Συλλέξας μετ' ἐπιμελείας τὰς τερατωδεστεράς μορφὰς ἃς ἀνεῦρεν ἐν ταῖς φυλακαῖς ἐξετύπωσε τὰς φωτογραφίας αὐτῶν ἐν τῷ καλουμένῳ ἄτλαντι του ὅστις ἀποτελεῖ παράρτημα τοῦ ἔργου του καὶ καλεῖ τὸν ἀναγνώστην ἵνα παραβάλλων ταύτας πρὸς τὰ ἐν τῷ κείμενῳ πορίσματα πεισθῇ περὶ τῆς ἀκριθείας αὐτῶν καὶ πιστεύσῃ εἰς τὴν ὑπαρξίν του τύπου. Καὶ περὶ τῆς ἀξίας τῆς τοιαύτης φωτογραφικῆς μεθόδου ἀρκοῦμαι νὰ παραθέσω τῶν λόγων τοῦ γνωστοῦ Γερμανοῦ ψυχιάτρου Näckle ὅστις, εἴπερ τις καὶ ἄλλος, εἰργάσθη πρὸς ἀποδείξιν του ἀβασίμου τῶν θεωριῶν τοῦ Λομπρόζο.

« Ἄν ἐλπίζῃ (ὁ Λομπρόζο), λέγει ὁ Näckle, ὅτι ἡ δημοσίευσίς του ἄτλαντός του τῆς ἐγκληματικῆς ἀνθρωπολογίας θὰ πείσῃ τοὺς ἀπίστους βεβαίως ἀπατάται. Καὶ πρῶτον μὲν σπανίως ἀνευρίσκει τις μεταξὺ ἐνὸς ἀριθμοῦ φυλακισμένων τυχαίως εἰλημμένων τοιαύτην ἐκλογὴν μορφῶν ἀξίων ἀγχόνης (patibulaires), ἀλλ' ἐκτὸς τούτου ἀρκεῖ νὰ παραβάλλῃ τις τὸ κείμενον μετὰ τῶν εἰκόνων ἵνα λίαν ταχέως παρατηρήσῃ ὅτι κατὰ μέγα μέρος ἡ ἀντίληψίς του συγγραφέως εἶνε ὑποκειμενική. Δὲν θὰ δυνηθῇ νὰ βεβαιώσῃ τὸν οὕτω καλούμενον ἐγκληματικὸν τύπον εἰμὴ εἰς περιωρισμένον ἀριθμὸν περιπτώσεων, ἄλλως τε δ' οὗτος οὐδαμῶς ἀποτελεῖ ἀληθῆ τύπον ὑπὸ τὴν ζωολογί-

(1) Ἴδε περὶ τῆς ἀνεπαρκείας καὶ τοῦ ἀμεθόδου τῶν στατιστικῶν πινάκων τοῦ Λομπρόζο τὴν μελέτην τοῦ Cettingen «Uber die methodische Erhebung und Beurtheilung Kriminalistischer Daten ἐν Zeitschr. f. die gesamt. Stcrechtsw. 1 σ. 432 καὶ σ. 435.

κὴν ἔννοιαν τῆς λέξεως, ὅπερ πολλάκις ἐλέχθη μέχρι τοῦδε». (1)

Ἄλλὰ καὶ τὰ οὕτω συναχθέντα πορίσματα δὲν ἐθεώρησαν περιττὸν νὰ ὑποβάλωσιν εἰς ἔλεγχον οἱ εἰδικώτεροι τῶν ἐπιστημόνων. Ἐν τῷ βιβλίῳ τοῦ Baer, ὡς καὶ ἀνωτέρω εἶρηται, εὐρίσκει πᾶς τις πλήρη τὴν ἀνάλυσιν τοῦ ἐγκληματικοῦ τύπου, καὶ λεπτομερῆ καὶ ἐξηκριθωμένην ἔρευναν ἐνὸς ἐκάστου τῶν ἀποτελούντων αὐτὸν χαρακτήρων. Ὁ Baer δὲν περιορίζεται μόνον εἰς τὰς ἰδίας ἐρεύνας καὶ παρατηρήσεις, ἀλλ' ἐκθέτων καὶ παραβάλλων τὰς παρατηρήσεις πάντων τῶν εἰδικῶς ἀσχοληθέντων ἐφ' ἐκάστου θέματος, καταλήγει εἰς τὰ πορίσματα αὐτοῦ. Οὕτω δὲ τὸ ἔργον αὐτοῦ, δύναται τις νὰ εἴπῃ ὅτι ἀποτελεῖ σύνοψιν πασῶν σχεδὸν τῶν γενομένων ἐπὶ τῶν ἐγκληματιῶν παρατηρήσεων, ἐκ τῆς παραβολῆς καὶ λογικῆς ἐξηγήσεως τῶν ὁποίων ἀποδεικνύεται τὸ ἐντελῶς σαθρὸν καὶ ἐπιστημονικῶς ἀθεμελίωτον τῆς θεωρίας τοῦ Δομπρόζο περὶ ὑπάρξεως ἀνατομικῶν χαρακτήρων διακρινόντων τὸν ἐγκληματιῶν ἄνθρωπον.

Οὕτω λ. χ. τὰ περὶ τῆς κρανιακῆς χωρητικότητος τῶν ἐγκληματιῶν πορίσματα τοῦ Δομπρόζο ἀναίρει στηριζόμενος ἐπὶ τῶν γενομένων παρατηρήσεων ὑπὸ τῶν Ranke, Rüdinger, Manouvrier, Bordier, Magitot, Heger κλπ. Τὰ περὶ τῆς διαπλασεως καὶ τῶν ἀνωμαλιῶν τοῦ ἐγκεφάλου τοῦ ἐγκληματιῶν πορίσματα διὰ τῶν ἐρευνητῶν καὶ τῶν πορισμάτων τῶν Rindfleisch, Rinecker, Bischof, Saafhausen, Wiligk, Schweckendick κλπ. Τὰ περὶ τοῦ ἀναστήματος τῶν ἐγκληματιῶν διὰ τῶν ἐρευνητῶν τῶν Quetelet, Hastings, Marro, καὶ τῶν ἰδίων αὐτοῦ ἐρευνητῶν ἐπὶ 1319 ἐφήθων καὶ 4435 ἐνηλίκων καταδίκων τῆς φυλακῆς τοῦ Plötzensee.

Τὰ ὄρια τῆς προκειμένης διατριβῆς δὲν μοὶ ἐπιτρέπουσι νὰ παραθέσω ἐνταῦθα τὰς παρατηρήσεις καὶ τὰ πορίσματα εἰς ἃ, ἐφ' ἐκάστου ἰδίου χαρακτήρος, κατέληξεν ἡ εἰδικὴ ἐπιστημονικὴ ἔρευνα. Τὸ ἔργον τοῦτο τῆς μεταφορᾶς δὲν θὰ ἦτο δυσχερὲς δι' ἐμὲ ἀλλ' ἤθελε καταλάβει τόμον ἐξ ἴσου ὀγκώδη ὡς τὸν τοῦ Baer. Δι' ὅ ἀρκουμαι νὰ ἀναφέρω τὸ γενικὸν πόρισμα τοῦ σοφοῦ ἐπιστήμονος δυνάμενον νὰ συνοψισθῇ ὡς ἐξῆς :

«Ὁυδεις ἐκ τῶν ὑπὸ τοῦ Δομπρόζο καθοριζομένων σωματικῶν χα-

(1) Ἐν τῷ ὑπομνήματι αὐτοῦ τῷ ὑποβληθέντι εἰς τὸ τέταρτον συνέδριον τῆς ἐγκληματικῆς ἀνθρωπολογίας (ἐν Γενεύῃ) ὑπὸ τὸν τίτλον «Γενικαὶ σκέψεις ἐπὶ τῆς ἐγκληματικῆς ψυχιατρικῆς» σελ. 1.

ρακτῆρων δύναται νὰ θεωρηθῆ ὡς πραγματικὸς διακριτικὸς χαρακτῆρ τοῦ ἐγκληματίου. Ἀληθῶς ἀπαντιῶσι παρὰ τοῖς ἐγκληματίαις πολλὰ σημεῖα σωματικοῦ καὶ ψυχικοῦ ἐκφυλισμοῦ ἀλλὰ ταῦτα ὀφειλόμενα κυρίως εἰς τοὺς βιωτικοὺς ὄρους τῶν καιωτέρων λαϊκῶν τάξεων ἐξ ὧν, κατὰ τὸ πλεῖστον, προέρχεται ὁ ἐγκληματίας οὐδαμῶς δύναται οὐδ' ἐν τῷ συνόλῳ αὐτῶν οὐδ' ἐν ἑκαστῷ ἰδίᾳ νὰ προσδώσωσιν ἰδιάζοντα τύπον εἰς τὸν ἐγκληματίαν διακρίνοντα καὶ ἀποχωρίζοντα αὐτὸν ἀπὸ τῶν λοιπῶν ἀνθρώπων τῆς ἐποχῆς καὶ τῆς φυλῆς του».

V

Τοιαύτη εἶνε ἡ μέθοδος καὶ τοιοῦτοι εἰσὶν οἱ χαρακτῆρες δι' ὧν ἐδημιουργήθη ὁ περιλάλητος «τύπος». Ἄλλ' ἐντελῶς πρωτότυπος εἶνε καὶ ἡ ἔννοια ἣν ὁ Λομπρόζο ἀποδίδει εἰς τὴν λέξιν «τύπος», ὁμολογῶν ὅτι οὗτος ἀνευρίσκεται μόνον ἐπὶ τεσσαράκοντα μεταξὺ ἑκατῶν ἐγκληματιῶν. Τουτέστιν ἐκ τῶν παρ' αὐτοῦ ἐξεταζομένων καὶ θεωρουμένων ὡς ἐκ γεννητῆς ἐγκληματιῶν ἡ πλειονότης δὲν φέρει τοὺς τυπικοὺς χαρακτῆρας. Δι' ὃ καὶ οἱ ἐξοχώτεροι τῶν ἀνθρωπολόγων ἐπ' αὐτοῦ τούτου τοῦ πορίσματος αὐτοῦ στηριζόμενοι καταδεικνύουσι τὸ ἀδύνατον τῆς παραδόχῃς ἐγκληματικοῦ τυποῦ.

Οὕτω λ. χ. ὁ Houzè, Καθηγητῆς τῆς ἀνθρωπολογίας ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τῶν Βρυξελλῶν, ἐν τῷ ἀποβληθέντι παρ' αὐτοῦ ὑπομνήματι εἰς τὸ τρίτον συνέδριον τῆς ἐγκληματικῆς ἀνθρωπολογίας ἐξηγῶν τίς ἡ ἔννοια τοῦ ὄρου «τύπος» ἐν τῇ ἐπιστήμῃ καὶ διὰ τίνων μεθόδων προβαίνουσιν οἱ ἀνθρωπολόγοι ἵνα σχηματίσωσιν ἓνα ἔθνικόν λ. χ. τύπον λέγει τὰ ἑξῆς : Ἄϊδοῦ πῶς ἐργάζονται οἱ ἀνθρωπολόγοι ὅταν θέλωσι νὰ ἀποτελέσωσιν ἓνα ἔθνικόν τύπον· σημειοῦσιν ἐφ' ἐνὸς μεγάλου ἀριθμοῦ ἀτόμων εἰλημμένων τυχαίως ἐκ τῆς αὐτῆς ἔθνικῆς καταγωγῆς τοὺς μορφολογικοὺς (περιγραφικοὺς ἢ ἀνθρωπομετρικοὺς) χαρακτῆρας τοὺς ὁποίους ταῦτα παρουσιάζουσι, κατόπιν ποιοῦνται χρῆσιν τῆς μεθόδου τῶν μέσων ὄρων, τῆς εἰς τάξεις καὶ σειρὰς κατατάξεως (ordinations, seriations) (1) ἵνα δυνηθῶσι νὰ ἐξαγάγωσιν ἐκ τῆς μελετωμένης σειρᾶς τὸν δεσπόζοντα τύπον. Ἄν

(1) Δὲν ἔχω πεποιθήσιν περὶ τῆς ἀκρίβειας τῆς μεταφράσεως τῶν τεχνικῶν τούτων ὄρων.

λ. χ. συγκρίνοντες τὸν ρινικὸν δείκτην (indice nasal) ἑκατὸν Φλαμμανδῶν καὶ ἑκατὸν Οὐαλῶν εὗρωσι παρὰ τοῖς πρώτοις 56 ο)ο λεπτορρινικούς καὶ παρὰ τοῖς τελευταίους 36 % δύνανται νὰ εἰπωσιν ὅτι ὁ Φλαμμανδὸς εἶνε λεπτορρινικός* καὶ κατωτέρω: «Πῶς εἰργάσθη ὁ κ. Λομπρόζο; Ἐλάβεν ἀναμιξ τὰ ἀνατομικά, παθολογικά, φυσιολογικά καὶ τερατολογικά διδόμενα καὶ ἐξ ὧν τούτων τῶν ἀσυναρτήτων στοιχείων ἔπλασε τὸν περίφημον ἀρλεκίνον τὸν γνωστὸν ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ τύπου τοῦ ἐκ γεννητῆς ἐγκληματίου. Ἄλλὰ δὲν ἀρκεῖ τοῦτο. Καὶ τοὺς χαρακτήρας τούτους συνενῶν δὲν κατώρθωσε νὰ τὸν ἀνεύρη εἰμὴ 40άκις ἐπὶ 100 ἐγκληματιῶν ! Τίς δὲν βλέπει τὴν ἀδυναμίαν τοιοῦτου πορίσματος καὶ πρέπει νὰ δεχθῶμεν ὅτι συγγραφεὺς ἔξοχος κατὰ τὴν πρὸς πρωτοτυπίαν τάσιν ἠδυνήθη νὰ λάβῃ τὸν τύπον τὸν ὁποῖον παρουσιάζει μίᾳ σειρᾷ ἐν τῇ μειονότητι ἐκείνων οἵτινες τὴν ἀποτελοῦσι ; »

Ὅμοίως δ' ἀναπτύσσω τὴν ἐπιστημονικὴν ἔννοιαν τοῦ δρου ατύπος» ὁ Topinard καὶ καταδεικνύων τὸ ἐπιστημονικῶς κενὸν τῆς περὶ τύπου θεωρίας τοῦ Λομπρόζο καταλήγει ὡς ἐξῆς : «Τί θὰ ἠδύνατο τις νὰ σκεφθῆ περὶ ἐνὸς τύπου φυλῆς, ὅστις θὰ παριστάνετο ὡς βραχυκέφαλος καὶ ἐν τῷ σπείρῳ παρευσιάζονται 60 % δολιχοκέφαλοι ; Ὁ ἐγκληματικὸς τύπος τοῦ Λομπρόζο δὲν εἶνε τύπος, εἶνε ἓν τεχνικὸν συνονθύλευμα χαρακτήρων ἄνευ οὐδεμιᾶς βάσεως».

Ἄλλὰ πλήρη δύνανται νὰ δώσῃ ἰδέαν περὶ τῆς ὑποδοχῆς, ἧς ἔτυχεν ἐν τῇ ἀνθρωπολογικῇ ἐπιστήμῃ ἢ περὶ ἀνθρωπολογικῶ τοῦ ἐγκληματίου τύπου θεωρία τοῦ Λομπρόζο αὐτὴ ἢ καταλαβούσα τὸν γεννήτορα αὐτῆς ἀπογοήτευσis, ὅστις ἀπελπισθεὶς νὰ πείσῃ τοὺς ἀνθρωπολόγους περὶ τῆς ἀληθείας τῶν θεωριῶν του διεκήρυξεν ἐν νεωτέρῳ αὐτοῦ ἔργῳ ⁽¹⁾ ὅτι ἐγκαταλείπει πλέον τὸ ἀφιλόξενον δι' αὐτὸν ἔδαφος τῆς ἀνθρωπολογίας ἐπανερχόμενος εἰς τὴν ψυχιατρικὴν του, διότι «δὲν θέλει νὰ καιρικῇ εἰς μίαν οἰκίαν παρὰ τὴν θέλησιν τοῦ οἰκοδεσπότου. Καὶ τοῦτο μοὶ εἶνε τόσῳ μᾶλλον εὐχάριστον, λέγει, διότι ἐπανέρχομαι εἰς τὸ ἀρχικὸν σημεῖον, εἰς τὴν ἀληθῆ πηγὴν τῶν μελετῶν μου, ἧτις δὲν εἶνε ἄλλο τι εἰμὴ μίᾳ κλινικῇ ἐκδήλωσις

(1) Nouvelles recherches de psychiatrie et d'anthropologie criminelles. 1892. σ. 4-5.

πληρεστέρα εκείνου τὸ ὅποιον ἐν τῇ παλαιᾷ ψυχιατρικῇ ἐκάλουν ἠθικὴν παραφροσύνην καὶ λανθάνουσαν (latente) ἐπιληψίαν».

V.

Ἡ οὕτω ἐκδηλουμένη ἀποκήρυξις τῆς ἀτυχοῦς ἀνθρωπολογίας ὑπὸ τοῦ Λομπρόζο ἢ μᾶλλον ἢ παρ' αὐτῆς ἀποδιώξις τοῦ ἐκ τοῦ ἰδίου οἴκου, συνδέεται πρὸς τὸ ζήτημα τῆς ἐξηγήσεως, ἣν δίδει εἰς τὴν ὑπαρξίν τοῦ τέρατος ἐκείνου, ὅπερ ἀποκαλεῖ ἐγκληματίαν—ἄνθρωπον ἢ ἐκ γεννητῆς ἐγκληματίαν.

Ἐν ταῖς πρώταις τοῦ ἔργου του ἐκδόσεσιν ὡς μόνην αἰτίαν τῆς ὑπάρξεως τοῦ ἐγκληματικοῦ τύπου ἐν ταῖς σημεριναῖς κοινωνίαις παρουσιάζει τὸν ἀταβισμόν (1), τὴν ὀπισθοδρόμησιν τούτεστι τοῦ ὀργανισμοῦ (φυσικοῦ καὶ ψυχικοῦ) εἰς τὸν ὀργανισμόν τοῦ πρωτογενοῦς ἀνθρώπου τῆς προϊστορικῆς ἐποχῆς ἢ καὶ τῶν σημερινῶν ἀγρίων φυλῶν. Τὸ συμπέρασμα τῆς θεωρίας του ταύτης ἦν ὅτι ὁ ἐγκληματίας εἶνε ἄγριος παραπλανηθεὶς ἐν μέσῳ τοῦ ἡμετέρου πολιτισμοῦ.

Ἄλλὰ μετ' οὐ πολὺ ἐπέισθη, λέγει, ὅτι ἔδει νὰ μεταβάλλῃ ριζικῶς γνώμην, καίτοι ἐπὶ πολὺ ἐδίστασεν εἰς τοῦτο καὶ δι' ἄλλους λόγους, ἀλλ' ἰδίως ἕνεκα τοῦ κοινωνικοῦ κινδύνου, εἰς τὸν ὅποιον ἠδύνατο νὰ δώσῃ ἀφορμὴν ἢ νέα του θεωρία. Ἐκ παραβολῆς τῶν χαρακτήρων τοῦ ἐγκληματίου—ἀνθρώπου πρὸς τοὺς τοῦ ἠθικῶς—παράφρονος (fou moral) ἐσχημάτισε τὴν πεποιθήσιν, ὅτι ἔδει νὰ συγχωνεύσῃ τὸν πρῶτον μετὰ τοῦ δευτέρου, καὶ οὕτω πλέον «ὁ ἄγριος ὁ παραπλανηθεὶς ἐν μέσῳ τοῦ ἡμετέρου πολιτισμοῦ» δὲν εἶνε τοιοῦτος ἢ μᾶλλον δὲν εἶνε μόνον τοιοῦτος, ἀλλ' εἶνε «καὶ ἄγριος καὶ ἠθικῶς παράφρων».

Ἐννοεῖται: ὅτι οὐδὲ νοῦς πολὺς οὐδ' εἰδικὴ μὀρφωσις ἀπαιτεῖται ἵνα κατίδη τις τὴν ὑπάρχουσαν ἀντίφασιν ἐν τῇ δευτέρᾳ ταύτῃ θεωρίᾳ. Ἄν ὁ ἐγκληματίας εἶνε ἄγριος παραχθεὶς διὰ τοῦ ἀταβισμοῦ δὲν δύναται νὰ ἦ καὶ παράφρων. Διότι ἡ μὲν πρώτη κατάστασις εἶνε καὶ ὡς τοιαύτη χαρακτηρίζεται καὶ ὑπὸ τοῦ Λομπρόζο κατάστασις τοῦ ὀργανισμοῦ φυσιολογικῇ καίτοι ὑπολειπομένη κατὰ τὴν τελειό-

(1) Ἡ θεωρία τοῦ ἀταβισμοῦ ἐπολεμήθη ἰδίως ὑπὸ τῶν Lacasasgne (ἐν τῷ πρώτῳ συνεδρίῳ τῆς ἐγκληματικῆς ἀνθρωπολογίας), Topinard, Tarde, Manouvrier, Drill, Baer καὶ ἄλλων. (Ἴδε Baer Der verbecher etc. σ. 335).

τητα τῆς καταστάσεως τοῦ ὀργανισμοῦ τοῦ πεπολιτισμένου ἀνθρώπου. Δι' ὃ καὶ τὰς πλείστας τῶν ἐπὶ τῶν ἐγκληματιῶν παρατηρήσεων του παραβάλλων πρὸς τὰς ἐπὶ τῶν παραφρόνων παρατηρήσεις σημειοὶ τὰς ὑπαρχούσας διαφορὰς. Ἄλλ' ἡ ἠθικὴ παραφροσύνη (folie morale, moral insanity) εἶνε μία τῶν μορφῶν τῆς φρενοπαθείας, εἶνε παθολογικὴ κατάστασις, εἶνε ἐν ἄλλαις λέξις νόσος. Ἀδύνατον, ἐπομένως, εἶνε ἐν τῷ αὐτῷ ὑποκειμένῳ ἀμρότεραί αἱ καταστάσεις αὗται νὰ συνυπάρχωσι.

Δι' ὃ καὶ πολλοὶ τῶν συγγραφέων, καὶ ἐκ τῶν μὴ εἰδικῶν ἔτι, δὲν ἔλειψαν νὰ ἐξάρωσι τὴν τοιαύτην ἀντίφασιν μεταξὺ τῶν ὁποίων σημειῶ τὸν Tarde ὅστις ἐν τῷ ἔργῳ αὐτοῦ «La criminalité comparée» μετὰ πολλῆς λεπτότητος καὶ εὐθύμου εἰρωνείας ὑποδεικνύει ἐν πολλοῖς τὰ παράδοξα, τὰ κενά, τὰς ἀντιφάσεις τῆς θεωρίας τοῦ Λομπρόζο. Ἴδου τί λέγει ὁ Tarde περὶ τῆς συγχωνεύσεως τοῦ ἐκ γενετῆς ἐγκληματίου μετὰ τοῦ ἠθικῶς παράφρονος. «Θὰ εἶπω προσέτι εἰς τὸν Λομπρόζο. Ὑπάρχουσι δύο γνῶμαι τεθειμέναι ἢ μία ἐπὶ τῆς ἄλλης ἐν τῇ πρώτῃ ἐκδόσει τοῦ βιβλίου σας. Ἡ πρώτη, ἡ παλαιά, ἦτο ἡ ἐξομοίωσις τοῦ ἐγκληματίου πρὸς τὸν πρωτογενῆ ἀγριον, τοῦ ἐγκλήματος ἐξηγουμένου διὰ τοῦ ἀταβισμού. Ἀπεκλείετε τότε τὴν ὑπόθεσιν τῆς ἐξηγήσεως τοῦ ἐγκλήματος διὰ τῆς παραφροσύνης. Ἄλλ' ἔκτοτε ὑπεικῶν, ὡς λέγετε, εἰς ἰσχυροὺς λόγους ἀπεδέχθητε τὴν τελευταίαν ταύτην ἐξήγησιν χωρὶς ὅμως νὰ ἐγκαταλίπητε καὶ τὴν προηγουμένην. Παρουσιάζονται ἐναλλάξ ἐν τῷ ἔργῳ σας καὶ δύναται τις νὰ εἶπῃ ὅτι πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν σας ἐνισχύονται ἀμοιβαίως. Ἐν τούτοις δὲν εἶνε ἐν μέρει ἀντιφατικαί; Ἡ παραφροσύνη εἶνε καρπὸς τοῦ πολιτισμοῦ τοῦ ὁποίου ἀκολουθεῖ μέχρι σημείου τινὸς τὰς προόδους· εἶνε σχεδὸν ἄγνωστος εἰς τὰς ἀμαθεῖς τάξεις καὶ ἀκόμη περισσότερο εἰς τοὺς πληθυσμοὺς τῶν κατωτέρων φυλῶν. Ἄν λοιπὸν ὁ ἐγκληματίας εἶνε ἀγριος δὲν δύναται νὰ ᾖ παράφρων. Μεταξὺ τῶν δύο τούτων γνῶμῶν δεῖον νὰ ἐκλέξη τις, ἢ ἂν θέλῃ νὰ συμβιάσῃ ταύτας πρὸς ἀλλήλας ὁμιλῶν περὶ οἰονεὶ παραφροσύνης (διὰ τὸ ὄχι καὶ περὶ ψευδο-αταβισμού;) πρέπει νὰ γνωρίζῃ ὅτι ἐξασθενεῖ καὶ ἀκρωτηριάξει τὴν μίαν διὰ τῆς ἐτέρας».

Εἰς ταῦτα δὲ ἀπαντᾷ ὁ Λομπρόζο ἐν τῷ προλόγῳ τῆς τετάρτης ἐκδόσεως τοῦ ἔργου του, ὡς ἐξῆς :

« Ἀρνεῖσθε, μοι λέγει ὁ Tarde, ὅτι ὑπάρχει ἡ ἐλάχιστη ἀναλογία μεταξὺ τοῦ ἐκ γεννητῆς ἐγκληματίου καὶ τοῦ ἠθικῶς παράφρονος, καὶ κατόπιν καταλήγεται νὰ συγχωνεύσῃτε τὸν πρῶτον μὲ τὸν ἠθικῶς παράφρονον. Δὲν ὑπάρχει ἐνταῦθα ἀντίφασις. Ὁ ἠθικῶς παράφρων οὐδὲν ἔχει τὸ κοινὸν μὲ τὸν φρενοπαθῆ. Δὲν εἶναι ἀσθενῆς (malade) εἶναι εἰς cretin du sens moral.»

Ἄλλ' ἐνῶ ταῦτα λέγει ἐν τῷ προλόγῳ του, ἐνῶ ἀρνεῖται ὅτι ὁ ἠθικῶς παράφρων εἶνε ἀσθενῆς καὶ τοῦτο ἵνα μὴ καὶ ὁ ἐγκληματίας μετὰ τοῦ ὁποίου τὸν συγχωνεύει θεωρηθῆ ἀσθενῆς, ἐν τούτοις λησμονῶν ταῦτα ἐν τῷ κειμένῳ τοῦ ἔργου του καὶ ἐν τῷ τελικῷ αὐτοῦ συμπεράσματι λέγει : « Αἱ μελέται αἰτινες ἀποτελοῦσι τὸ τρίτον μέρος τοῦ τόμου τούτου συμφωνοῦσι θυμασίως μὲ ἐκείνας αἰτινες ἀνεπτύχθησαν ἐν τῷ δευτέρῳ, ἵνα μᾶς κάμωσι νὰ ἴδωμεν ἐν τῷ ἐγκληματίῳ τὸν ἄγχιον ἄνθρωπον καὶ συγχρόνως τὸν ἀσθενῆ ἄνθρωπον (l'homme malade). »

Δὲν σταματᾷ δμως ἐδῶ ἡ ἐξέλιξις τῆς περὶ ἐγκληματίου θεωρίας τοῦ Λομπρόζο. Ὁ ἐγκληματίας δὲν εἶνε μόνον ἄγχιος, εἶνε ἄγχιος καὶ συγχρόνως ἠθικῶς παράφρων, ἀλλὰ καὶ ἐπιληπτικός¹⁾. « Ἄλλ' ὑπάρχει, λέγει εἰς ἐνωτικὸς σύνδεσμος (un trait d'union) πολὺ μᾶλλον σημαντικὸς, πολὺ μᾶλλον ἀντιληπτός, καὶ τὸν ὁποῖον δυνάμεθα νὰ μελετήσωμεν ἐπὶ μείζονος κλίμακος ἐν τῷ ἐγκληματίῳ ὅστις συνενώνει καὶ συγχωνεύει τοὺς ἠθικῶς παράφρονος καὶ τοὺς ἐκ γεννητῆς ἐγκληματίας εἰς μίαν καὶ τὴν αὐτὴν φυσικὴν οἰκογένειαν. » Καὶ παραθέτων τὰς ἐπὶ τῶν ἐπιληπτικῶν παρατηρήσεις του ἀνευρίσκει παρ' αὐτοῖς ὄλους τοὺς ἀνωτέρῳ ἀνευρεθέντας, δι' ὧν εἶδομεν μεθόδων, χαρακτῆρας τῶν ἐκ γεννητῆς ἐγκληματιῶν καὶ συνεπῶς καὶ τῶν ταύτιζομένων τούτοις ἠθικῶς παραφρόνων : τὸ ὑψηλὸν ἀνάστημα, τὸ βαρὺ σῶμα, καὶ συχνάκις τὴν καλὴν θρέψιν, (νέος οὗτος χαρακτήρ !) ἥτις παρατηρεῖται τόσον συχνὰ εἰς τοὺς ἠθικῶς παράφρονος καὶ ἐγκληματίας, ἔτι δὲ τὰς

1) Ὁ Λομπρόζο, ὡς γνωστόν, διδάσκει ὅτι καὶ ὁ μεγαλοφυῆς ἄνθρωπος (l'homme de genie) εἶναι ἐπιληπτικός. Δι' ὃ καὶ εἰρωνεύομενος αὐτὸν ὁ συμπατριώτης του Morselli λέγει ὅτι διὰ τῆς τοιαύτης γενικεύσεως τῆς ἐπιληψίας, θέλομεν καταλήξει ἐν τέλει νὰ χαρακτηρίσωμεν τὸν ἄνθρωπον ἐν γένει ὡς ζῶον epilepticum ἴδε Näcke. Zeischr für. die gesamt.Strafrechtsw. 14 σ. 345.

ἀσυμμετρίας τοῦ κρανίου καὶ τὸν αὐτὸν φυσιολογικὸν τύπον.

Πρὸ τοῦ κυκεῶνος τούτου τῆς συγχύσεως εὐρεθείς καὶ ὁ Liszt εὐλόγως εἶπεν, ὡς ἀνωτέρω ἐσημειώσαμεν, ὅτι «ἡ παντελῆς αὕτη ἔλλειψις πάσης ἐπιστημονικῆς σαφηνείας καθιστᾷ πᾶσαν σπουδαίαν συζήτησιν ἀδύνατον».

Διότι ἐνῷ ὁ Λομπρόζο ὑπόσχεται νὰ γνωρίσῃ ἡμῖν τὸν ἐκ γεννητῆς ἐγκληματίαν ἀνευρίσκων τοὺς διακριτικούς αὐτοῦ χαρακτῆρας, οὕτως ὥστε νὰ καταστῇ ἐφικτὴ ἡ διάκρισις αὐτοῦ οὐ μόνον ἀπὸ τοῦ κανονικοῦ ἀνθρώπου, ὡς ὀνομάζει τὸν μὴ ἐγκληματίαν (homme normal), ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τοῦ παράφρονος ἐγκληματίου (criminel fou), διὰ τῆς ἀνωτέρω ρηθείσης συγχωνεύσεως πᾶσα διάκρισις ἀποβαίνει ἀδύνατος, διότι αὕτη παρουσιάζει ἡμῖν ἓνα τραγέλαφον ὅστις εἶνε καὶ ἄγριος ἄνθρωπος ἀλλὰ συγχρόνως καὶ παράφρων καὶ ἐπιληπτικός. Καὶ ὑπεστήριξε μὲν, ὡς εἶρηται, ὁ Λομπρόζο ὅτι ὁ ἠθικῶς παράφρων (fou moral) δὲν εἶνε παράφρων, δὲν εἶνε τοῦτέστι φρενοπαθής, ἀλλ' ἀπλῶς ἄνθρωπος ἐστερημένος τοῦ ἠθικοῦ συναισθήματος. Ἄτυχῶς ὁμως, εἰς τοῦτο ἔχει πολεμίαν τὴν ἐπιστήμην ἐκείνην τῆς ἐζήτησε τὴν συνδρομὴν ἐγκαταλιπὼν, ὡς εἶδομεν, τὴν ἀφιλόθενον ἀνθρωπολογία. Διότι ὑπὸ τῶν ψυχιάτρων διδάσκεται ὅτι ἡ ἀπὸ τοῦ Pritschard τὸ πρῶτον καθορισθεῖσα ἠθικὴ παραφροσύνη (folie morale, moral insanity) τῆς ἡ κυριωτέρας ἐκδήλωσις εἶναι ἡ παντελῆς ἔλλειψις τοῦ ἠθικοῦ συναισθήματος (sens moral) τοῦτέστι τοῦ συνόλου ἐκείνου τῶν στοιχειωδῶν ἠθικῶν ἰδεῶν καὶ αἰσθημάτων, ἐφ' ὧν ἐδράζεται ὁ σημερινὸς κοινωνικὸς βίος, εἶναι μία τῶν μορφῶν τῆς φρενοπαθείας, συνδεομένη πρὸς ὀργανικὸν ἐλάττωμα τοῦ ἐγκεφάλου καὶ ἐκ τούτου ἀπορρέουσα, ἣτις μάλιστα κατὰ τοὺς πλείστους φρενολόγους (ὡς βεβαιοὶ ὁ Näcke) εἶνε ἀπλοῦν εἶδος τῆς βλακειίας (Schwachsinn) καὶ οὐχὶ αὐτοτελὴς νόσος. Ἡ ἀπλῆ ἠθικὴ διαστροφή καὶ ἐξαχρείωσις ἢ παρατηρουμένη παρὰ τισὶ ἀτόμοις οὐδαμῶς εἶνε οὐδὲ δύναται νὰ χαρακτηρισθῇ ὡς ἠθικὴ παραφροσύνη ἂν μὴ αὕτη ᾗ τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ἐλαττωματικῆς καταστάσεως τοῦ ἐγκεφάλου. Ὁ ἐκ τοιαύτης ἀπλῆς ἠθικῆς διαστροφῆς κακουργῶν εἶνε καὶ λέγεται ἐγκληματίας, τούναντιον δὲ ὁ ἐκ τῆς νοσηρᾶς τοῦ ἐγκεφάλου καταστάσεως φερόμενος πρὸς τὸ ἐγκλημα, δὲν εἶναι ἐγκληματίας εἶνε παράφρων καὶ περὶ τούτου δεόν νὰ μεριμνήσῃ οὐχὶ τὸ ποινικὸν δίκαιον ἀλλ' ἡ ψυχιατρικὴ. (Ἴδε

Näcke Zeitschr. für die gesammte Stafrechtsw. 14. σ. 341
Baer. Der Verbrecher etc σ. 380 έπομ. Krafft-Ebbing.
Grundzüge der Criminal-psychologie σ. 107 έπόμ.).

Πρὸ τοῦ κυκεῶνος τούτου εὐρεθεὶς καὶ ὁ Ἑλλήν ἐγκληματολόγος καὶ ἠναγκασμένος ὢν νὰ ἐκλέξῃ μεταξὺ ἀγρίου ἀνθρώπου καὶ παράφρονος καὶ ἐπιληπτικοῦ, ἐκλινεν ὑπὲρ τοῦ πρώτου, περατῶν τὴν σχετικὴν θεωρίαν του διὰ τῶν ἐξῆς : «ἀπὸ τῆς τοιαύτης ἀπόψεως δέχομαι τὸν χαρακτηρισμὸν τοῦ Λομπρόζο ὅτι ὁ ἐκ γεννητῆς ἐγκληματίας εἶνε ἄγριος παραπλανηθεὶς ἐν μέσῳ τοῦ ἡμετέρου πολιτισμοῦ».

Ἄλλ' ἐνταῦθα, εὐρισκόμενος πρὸ τῶν «προσωπικῶν ἀνθρωπολογικῶν ἐξηγήσεων» τοῦ Ἑλλήνος ἀνθρωπολόγου (ὡς ἀποκαλεῖ ταύτας) δὲν δύναμαι βεβαίως νὰ παρέλθω ταύτης ἐν σιγῇ. Διότι αὗται ἀνοίγουσι ἀνεύους ὁρίζοντας» εἰς τοὺς ὁπαδοὺς τῆς ἀνθρωπολογικῆς σχολῆς (κατὰ τὴν εἰθισμένην ἔκφρασιν αὐτῶν) καὶ δὲν κεῖται ἴσως μακρὰν ὁ χρόνος καθ' ὃν θὰ ἴδωμεν καὶ αὐτὸν τὸν Λομπρόζο ἀποδεχόμενον ταύτας πρὸς συμπλήρωσιν πάντοτε τῶν ἀνωτέρω ἐκτεθειμένων τόσοσ σαφῶν καὶ συνεπῶν ἐξηγήσεών του. Διότι καὶ

αὐτὸ εἶνε ἐν τῶν χαρακτηριστικῶν τοῦ μεγάλου διδασκάλου ὡς ἐκ τῶν ἀνωτέρω ἐδείχθη ἡ μεγάλη εὐκολία μετ' ἧς μεταπηδᾷ ἀπὸ τῆς μιᾶς θεωρίας εἰς τὴν ἑτέραν, ἔστω καὶ ἂν αὗται εὐρίσκωνται εἰς τὰ δύο ἀντίθετα ἄκρα, χωρὶς οὐδέποτε νὰ ἀπαρνηθῇ τὴν πρώτην, ἀλλὰ συμπληρῶν καὶ συμβιβάζων τὰ ἀσυμβίβαστα. Ὁ Ἑλλήν ἀνθρωπολόγος ἀποδέχεται, ὡς εἶρηται, ὀλοσχερῶς καὶ ἄνευ ἐπιφυλάξεως τὸ ὑπ' ἀριθ. 1ον πόρισμα τοῦ διδασκάλου ὅτι «ὁ ἐκ γεννητῆς ἐγκληματίας εἶνε ἄγριος παραπλανηθεὶς ἐν μέσῳ τοῦ ἡμετέρου πολιτισμοῦ».

Ἄλλὰ διαφωνεῖ ὡς πρὸς τὴν διδομένην εἰς τὸ πόρισμα τοῦτο ἐξήγησιν, ἀποκρούων τὸν ἀταβισμόν διὰ τὸ «λογικῶς ἀπίθανον, ὡς λέγει, τοιούτης παραδόξου ἀταβαστικῆς ἀναπραγωγῆς τῶν χαρακτηρῶν τοῦ ἀρχεγόνου ἀνθρώπου». Τὴν λογικῶς ἀπίθανον καὶ παράδοξον ἐξήγησιν τοῦ ἀταβισμοῦ, ἀντικαθιστᾷ έπομένως διὰ τῆς ἐξῆς τῆς ἢ λογικότης, ἢ πιθανότης, καὶ ἢ θετικότης προσπίπτει ἀμέσως εἰς τοὺς ὀρθοκλμούς παντὸς μὴ ἔστερημένου τοῦ κοινοῦ νοὸς θνητοῦ.

«Ὁ γράφων, λέγει, ὅστις παραδέχεται τὴν ἐξ ὑπνωτιστικῶν καὶ ἄλλων πειραμάτων νῦν ἀποδεικνυομένην καὶ ὑπὸ βιβλικῶν χωρίων ὑποστηριζομένην μετεσάρκωσιν ἐρχεται εἰς τὴν ἐξῆς ἐξήγησιν(1).

(1) Τὴν πρωτοτυπίαν καὶ λογικότητα τῆς ἐξηγήσεως ταύτης ἐξῆρεν ἤδη

Ὡς οἱ φυσικοὶ ὄργανισμοὶ ἐξελιχθησαν ἀπὸ τῶν στοιχειωδεστίων καὶ ἀπλουστῶν μορφῶν, οὕτω καὶ ὁ πολύπλοκος ψυχικὸς ὄργανισμὸς τοῦ καθ' ἡμᾶς πεπολιτισμένου ἀνθρώπου εἶνε προῖον βαθμιαίας καὶ βραδείας ἐξελιξέως. Πᾶσα ψυχὴ γεννᾶται ἀπλή καὶ ἀμαθής. Ἡ πρόοδος ἐν τῇ νοητικότητι ὡς καὶ ἡ πρόοδος ἐν τῇ ἠθικῇ (αἴτινες δύνανται νὰ μὴ συμβαδίζωσιν) ἐπιτελεῖται διὰ σειρᾶς πολλαπλῶν ἐνσαρκώσεων ἐφ' ὕλικῶν σωμάτων. Τὸ εἶδος ἐκάστης ὑπάρξεως ἤρτηται ἐκ τοῦ βαθμοῦ τῆς ἐπιτευχθείσης ἐξελιξέως καὶ τῶν ἐκ τῶν ἀπαιτήσεων πρὸς συμπλήρωσιν τῶν ὑπολειπομένων πρὸς πρόοδον κενῶν προβαλλομένων ἀναγκῶν. (Λ. χ. ὁ ἐκ γενετῆς παράφρων ἢ βλάξ γεννᾶται τοιοῦτος πρὸς ἐξάνισιν ἀμαρτημάτων διαπραχθέντων ἐκ βαρυτάτων καταχρήσεων ἐν τῇ χρήσει τῆς νοημοσύνης ἐν προηγηθείσῃ ὑπάρξει. Ὁ εἰς ἄκρον πένης ὀφείλει τὴν τοιαύτην κατάστασιν εἰς κατάχρησιν τοῦ πλούτου ἐν τῇ προηγουμένη ὑπάρξει κλπ.).

Ἐντεῦθεν ὁ ἐκ γενετῆς ἐγκληματίας ὡς ὁ ἀνθρωποφάγος κλπ. κέκμηται ψυχὴν εὐρισκομένην εἰς τὰ πρῶτα στάδια τῆς ἠθικῆς (ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον δὲ καὶ τῆς διανοητικῆς) ἐξελιξέως αὐτῆς. Ἡ ψυχὴ αὕτη ἐνσαρκουμένη ἐν Εὐρώπῃ, τ. ἔ. μεταξὺ λαῶν πεπολιτισμένων, θέλει ἀποτελέσει ἄτομον ἢ ἐκ τῆς ὁμότητος τοῦ ὁποῖου ἐντύπωσις ἔσται μελίστη ἐν ὀλίγῳ ἐνσαρκουμένη μεταξὺ ἀγρίων λαῶν, παρ' οἷς ἡ ἀνθρωποκτονία, ὁ βιασμός, ἡ κλοπὴ ἀποτελοῦσι συνήθη καὶ φυσιολογικὰ γεγονότα οὐδεμίαν ἢ κατ' ἴσιν ἐξαιρετικὴν ἐντύπωσιν. Ἀπὸ τῆς τοιαύτης ἀπύθνης δέχομαι τὸν χαρακτηρισμὸν τοῦ Λουκάου ὅτι ὁ ἐκ γενετῆς ἐγκληματίας εἶνε ἄγιος παράκληθεις ἐν μέσῳ τοῦ ἡμετέρου πολιτισμοῦ.

Καὶ κατωτέρω : «Κεῖται ἐκτὸς ἀμυβολίας ὅτι ὑπάρχει σχέσις τις μεταξὺ τῶν ἠθικοδιανοητικῶν χαρακτήρων ἐκάστου σώματος καὶ τῆς σωματικῆς αὐτοῦ διαπλάσεως, ἀλλ' ἡ σχέσις αὕτη διέπεται κατὰ τρόπον ὅλως ἀντίθετον ἐκείνου ὃν διδάσκουσιν οἱ ὑλοδοξοῦντες. Ἐνῶ δηλαδὴ κατ' αὐτοὺς αἱ ὀργανικαὶ ιδιότητες εἰσὶν ἢ παραγωγὸς τῶν ἠθικοδιανοητικῶν χαρακτήρων αἰτία κατὰ τὴν ὀρθότεραν γνώμην συμβάλει ἀκριβῶς τὸ ἀντίθετον. Ἀλλὰς λέξεσιν ἀναλόγως τοῦ βαθμοῦ τῆς διανοητικῆς καὶ ἠθικῆς ἐξελιξέως ἐκάστης ἐνσαρκουμένης ψυχῆς καὶ τῶν ὡς πρόκειται νὰ ὑποστῇ δοκιμασιῶν, διαπλάσσονται καὶ τὰ ὄργανα τοῦ εἰς ὃ ἐνσαρκοῦται σώματος, ἰδίᾳ δ' ὁ ἐγκέφαλος...»

Καὶ κατωτέρω : «αἱ ἐπὶ τοῦ ποινικοῦ δικαίου καὶ αὐτῆς τῆς ἱατρικῆς (1) συνένειαι τῆς ἀνωτέρω θεωρίας εἰσὶ προφανεῖς. Ἡ διδασκαλία περὶ τοῦ ἐκ

ἐν κριτικῷ ἄρθρῳ τοῦ δημοσιευθέντι ἐν τῷ «Νέῳ Ἄστει» (τῆς 9ης Μαρτίου 1907) ὁ ἀγαπητὸς συνάδελφος κ. Λουκάς Νίκος, ὁ καὶ μόνος παρ' ἡμῖν μετὰ πολλοῦ ζήλου ἀσχολούμενος εἰς ἐγκληματολογικὰς μελέτας. Εἰς τοῦτον δ' ἀπήντησεν ὁ συγγραφεὺς τῆς «ἐξελιξέως» ἐν τῷ «Νέῳ Ἄστει» τῆς 4ης Ἀπριλίου 1907 ἐνθυμηθεὶς καὶ πάλιν καὶ ἐμὲ καὶ στρέψας καὶ κατ' ἐμοῦ τοὺς κεραινοὺς σου !

γεννητῆς ἐγκληματίου μεθ' ὧν τῶν λογικῶν αὐτῆς συνεπειῶν, ἡ θεωρία περὶ τῶν ἀσυμμορφῶτων εἰς ὄρισμένον κοινωνικὸν περιβάλλον ἐγκληματιῶν, τὸ σύστημα τῆς ἀπροσδιορίστου διαρκείας καταδίκης... πάντα ταῦτα δέον νὰ γίνωσιν ἀποδεκτὰ—καίπερ δι' αἰτιολογιῶν ὅπως διαφόρων—προφανές δ' εἶνε ὅτι τοιαύτη τις ἀποδοχὴ θὰ μετέβαλλεν ἄρδην τὴν ἔψιν τῶν συγχρόνων ποινικῶν νομοθεσιῶν».

Καὶ κατωτέρω : « Δέον, ἐν τούτοις νὰ προστεθῆ ἐνταῦθα, ὅτι τὸ φιλοσοφικὸν σύστημα τῆς πνευματιστικῆς φιλοσοφίας δὲν ἐρείδεται ἐπ' ἀναιρέτων προϋποθέσεων ἀλλ' ἀπορρέει ἐκ τῆς ἐφαρμογῆς τῆς πειραματικῆς μεθόδου, τοῦθ' ὅπερ δὲν δύναται νὰ γεννήσῃ κατάπληξιν, ἐὰν ληφθῆ ἐπ' ὅψιν οἱ αἱ σύγχρονοι ἐπιστημονικαὶ πρόοδοι ἠδυνήθησαν νὰ προσδώσωσιν ἡμῖν τὴν πειραματικὴν ἀπόδειξιν τῆς ἐπιβιώσεως τῆς ψυχῆς μετὰ τὴν ἐκλείψιν τῆς ζωῆς ἀπὸ τοῦ σώματος. Βλ. Gabriel Delanne. L' âme est immortelle; demonstration expérimentale. Πρὸς καὶ τὰ ἀξιοσημεῖωτα σχετικὰ πορίσματα τῶν κατὰ τὸν χειμῶνα τοῦ 1905—1906 γενομένων ἐν Ἀλγερίᾳ σπουδαίων πειραμάτων τοῦ Γάλλου στρατηγοῦ Noel μετὰ τοῦ Καθηγητοῦ τῆς ἐν Παρισίοις Ἰατρικῆς Σχολῆς Charles Richet περὶ ὧν τόσῳτος ἐγένετο κατ' αὐτὰς λόγος, εἰς πλείστας ἐφημερίδας καὶ περιοδικὰ τῆς ἑσπερίας. Βλ. τὰ τελευταῖα τεύχη κλπ... »

Ἐκ τῶν χωρίων τούτων αἱ ἐξῆς, νομίζω τοῦλάχιστον, οἱ συνάγονται ἐννοιαί : Ἀκολουθῶν ὁ συγγραφεὺς τῆ θεωρίας τῆς ἐξελίξεως τοῦ Δάρβιν ἐφαρμόζει ταύτην, ἀλλ' οὐχὶ πλεον ἐπὶ τοῦ φυσικοῦ ὀργανισμοῦ ἀλλ' ἐπὶ τῶν ψυχῶν. Καὶ διδάσκει ὅτι ἡ μὲν ψυχὴ ὅταν γεννᾶται τὸ πρῶτον (γεννᾶται ἄρα ἢ ἡ ψυχὴ μετὰ τοῦ σώματος ἢ καὶ ἄνευ αὐτοῦ ; τοῦτο δὲν ἐξηγεῖται) εἶνε ἀπλή καὶ ἀμαθής. Ἄλλ' ἡ ἠθικὴ καὶ ἡ διανοητικὴ αὐτῆς ἐξέλιξις προβάλλει διὰ τῆς μεταβάσεως αὐτῆς ἀπὸ σώματος εἰς σῶμα (διὰ σειρᾶς πολλαπλῶν ἐνσαρκώσεων ἐφ' ὕλικῶν σωμάτων). Καὶ ἡ μὲν ψυχὴ τοῦ πεπολιτισμένου ἀνθρώπου εἶνε τὸ προῖον τῆς τοιαύτης ἐξελίξεως, τούναντίον δὲ ὁ ἄγριος (ἀνθρωποφάγος) ἔχει ψυχὴν εὐρισκομένην εἰς τὰ πρῶτα στάδια τῆς ἐξελίξεως αὐτῆς. Ἄλλὰ πολλάκις συμβαίνει, φαίνεται, μία τοιαύτη ψυχὴ ἐξερχομένη ἐκ τοῦ σώματος ἀγρίου τινός, νὰ σταματᾷ ἐν ταῖς πεπολιτισμέναις ἡμῶν χώραις, καὶ νὰ εἰσέρχηται εἰς σῶμα ἀτόμου γεννηθέντος μεταξὺ λαῶν πεπολιτισμένων. Τὸ ἄτομον τοῦτο εἶνε ὁ ἐκ γεννητῆς ἐγκληματίας, ὅστις ἐπομένως οὐδὲν ἄλλο εἶνε ἢ ἄγριος, ἢ μάλλον μία ψυχὴ ἀγρίου περὶπλανηθεῖσα ἐκ τοῦ δρόμου τῆς καὶ ἐνσαρκωθεῖσα ἐν μέσῳ τοῦ ἡμετέρου πολιτισμοῦ !!!

Οὐδενὸς σχολίου, νομίζω, εἶνε ἀνάγκη ἵνα καταδειχθῆ ἡ πρωτο-

τυπία ἀλλὰ συνάμα καὶ ἡ πιθανότης καὶ ἡ λογικότης τῆς ἐξηγήσεως ταύτης. Ἀρκεῖ νὰ φαντασθῇ τις τὰς ψυχὰς τῶν ἀγρίων ἀναχωρούσας ἀπὸ τῶν χωρῶν ἐν αἷς ἐγεννήθησαν, καταφθανούσας εἰς τὰς χώρας ἡμῶν καὶ εἰσέρχομένας εἰς τὰ σώματα Ἰταλῶν ἢ Γάλλων ἢ Ἑλλήνων κλπ. ἵνα ἐννοήσῃ πῶς παράγεται μετὰ τῶν πεπολιτισμένων κοινωνιῶν αὐτὸ τὸ τέρας τὸ κκλούμενον «ἐκ γενετῆς ἐγκληματίας». Ὑπολείπονται μόνον ἀκόμη λεπτομέρειαι τινὲς τοῦ ταξειδίου τούτου τῶν ἀγρίων ψυχῶν χρήζουσαι ἐξηγήσεως ἄς, ἐλπίζομεν, ὅτι θέλει μᾶς ἐξηγήσει ἐπαρκῶς ὁ συγγραφεὺς ἐν τῷ δευτέρῳ τόμῳ τοῦ ἔργου του: Ὡς λ. χ. ἂν αἱ ψυχαὶ ἔχωσι πτέρυγας, ὡς εἰκονίζονται συνήθως, καὶ συνεπῶς ἂν ταξειδεύσιν ἰπτόμεναι ἢ δι' ἄλλου τινὸς μέσου.

Ἄλλὰ καὶ ἐπ' ἄλλου σημείου διαφωνεῖ, ὡς εἰκός, ὁ Ἑλλήν ἐγκληματολόγος πρὸς τὸν Ἰταλὸν διδάσκαλον. Ὁ Λομπρόζο συνεπῆς κατὰ τοῦτο εἰς τὴν θεωρίαν τοῦ ἀταβισμού ἤτοι τῆς ὀπισθοδρομήσεως τοῦ φυσικοῦ ὄργανισμοῦ τοῦ ἐγκληματίου, δέχεται ὅτι ἡ πρὸς τὸ ἐγκλημα τάσις συνδέεται πρὸς τὴν ἀνατομικὴν τοῦ ἐγκληματίου διάπλασιν καὶ ἰδίως τὴν τοῦ ἐγκεφάλου καὶ ἀπὸ ταύτης ἀπορρέει, ὅτι εἶνε τὸ προῖόν, τὸ ἀνεγκλήτων ἀποτελεσμά ταύτης. Ἡ γνώμη, ὅμως, αὐτῆ ἀδύνατον ἦθελεν εἶσθαι νὰ συμβιβασθῇ πρὸς τὴν θεωρίαν τῶν ἀνεσαρκουμένων ἀγρίων ψυχῶν διότι εἶνε θεωρία καθαρῶς ὑλιστικὴ μὴ ἀναγνωρίζουσα τὴν ὑπαρξίν ψυχῆς κεχωρισμένης τοῦ σώματος· ἔπρεπεν, ἐπομένως, νὰ εὑρεθῇ τρόπος δυνάμενος νὰ συμβιβάσῃ τὴν τελευταίαν ταύτην θεωρίαν πρὸς τὴν ἀποδεδεγμένην ὑπὸ τοῦ δημιουργοῦ αὐτῆς ὑπαρξίν τοῦ ἀνατομικοῦ τύπου τοῦ ἐγκληματίου. Καὶ οὗτος εὑρέθη. Ἀντιθέτως δηλ. πρὸς τὴν γνώμην τοῦ Λομπρόζο ὅτι ἐκ τῆς σωματικῆς διαπλάσεως τοῦ ἐγκληματίου ἀπορρέει καὶ ἡ ἠθικο διανοητικὴ, ὁ ἡμέτερος συγγραφεὺς ὑποστηρίζει ὅτι «ἀναλόγως τοῦ βαθμοῦ τῆς διανοητικῆς καὶ ἠθικῆς ἐξελιξέως ἐκάστης ἐνοσαρκουμένης ψυχῆς καὶ τῶν ἄς πρόκειται νὰ ὑποστῇ δοκιμασιῶν, διαπλάσσονται καὶ τὰ ὄργανα τοῦ εἰς δ ἐνοσαρκοῦται σώματος, ἰδίᾳ δὲ ὁ ἐγκέφαλος». Οὕτω ἔχομεν πλήρη τὴν ἐξήγησιν τῆς ὑπάρξεως ἐν ταῖς πεπολιτισμέναις κοινωνίαις τοῦ ἐγκληματίου ὅστις οὐ μόνον κατὰ τὴν ψυχὴν ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν μορφήν εἶνε «ἄγριος παραπλανηθεὶς» ἐν Εὐρώπῃ. Ἡ ψυχὴ τοῦ ἀγρίου ἢ εἰσδύσασα καὶ ἐμφωλεύσασα ἐν τῷ σώματι αὐτοῦ διέπλασεν ἀναλόγως καὶ τὸ σῶμά του καὶ τῷ προσέδωκε τὴν τοῦ ἀγρίου

μορφήν ἣν φέρει, καὶ τὰ ὄργανα τὰ ἀναγκαιοῦντα αὐτῷ πρὸς ἐκπλήρωσιν τοῦ προορισμοῦ του. Ἄν λ. χ. εἶνε φονεὺς, τὰ κατὰλληλα ὄργανα πρὸς ἐκτέλεσιν φόνων, ἂν εἶνε κλέπτης, τὰ κατὰλληλα ὄργανα πρὸς ἐκτέλεσιν κλοπῶν κλπ.

Τοῦτο δὲ μοι ἀνακαλεῖ ἐνταῦθα εἰς τὴν μνήμην ὅτι καὶ ὁ Λομπρόζο δέχεται ὅτι ἡ σωματικὴ διάπλασις τοῦ ἐγκληματίου ἀνταποκρίνεται εἰς τὸν προορισμὸν του, ὡς λ.χ. ὅτι ὁ φονεὺς εἶνε ἰσχυρότερος καὶ ὑψηλότερος διότι ἀπαιτεῖται μία μεγάλη ἀνάπτυξις δυνάμεως πρὸς χρῆσιν τῆς βίας καὶ τῆς ἐπιθέσεως. Εἰς τὸν κλέπτην, τούναντιον, ἡ ἰσχύς δὲν εἶνε ἀναγκαία, καὶ διὰ τοῦτο οἱ κλέπται εἶναι ἀνθρωποὶ λεπτοὶ καὶ ἀσθενεῖς. Ἄλλ' ὁ Λομπρόζο δὲν ζητεῖ τὸν λόγον τῆς παρατηρήσεώς του ταύτης, ἥτις, ἄλλως τε, καὶ δὲν συνάδει πρὸς τὴν ὑλιστικὴν θεωρίαν του, τῆς ἀπὸ τῆς σωματικῆς διαπλάσεως ἐξαρτήσεως τῆς ἠθικῆς. Κατὰ τὴν θεωρίαν ὁμοῦ τῶν ἐνσαρκουμένων ψυχῶν ἐξηγεῖται τελειῶς ὁ λόγος. Ἡ ἐνσαρκουμένη ψυχὴ διαπλάττει τὸ εἰς ὃ ἐνσαρκοῦται σῶμα, ἀναλόγως τῶν ἀναγκῶν αὐτῆς.

Μηδὲ νομίση τις ὅτι ἡ θεωρίαν αὕτη ἐρείδεται ἐπ' αὐθαριέτων ὑποθέσεων. Τούναντιον αὕτη, κατὰ τὸν συγγραφεᾶ, ἀποδεικνύεται ἀπὸ ἐνός μὲν ἐξ ὑπνωτιστικῶν καὶ ἄλλων παραπλησίων πειραμάτων, ἀπὸ ἐτέρου δὲ ὑπὸ βιβλικῶν χωρίων (ὑποθέτομεν χωρίων τῆς ἀγίας Γραφῆς). Καὶ τὰ μὲν βιβλικὰ χωρία, δὲν παραθέτει ὁ συγγραφεὺς, ἐνῶ ἐν πολλοῖς ἄλλοις μέρεσι τοῦ ἔργου του παραπέμπει ἡμᾶς εἰς τὸ κατὰ Ματθαῖον Εὐαγγέλιον (ἴδε λ.χ. σ. 253 ἐν τέλει τῆς ὑποσημειώσεως 12ης)¹. Ὅσον ἀφορᾷ ὁμοῦ τὰ πειράματα, παραπέμπει ἡμᾶς εἰς τὰ σχετικὰ περιοδικά.

Ἄτυχῶς, μὴ παρκαλουθῶν τὴν πνευματιστικὴν κίνησιν δὲν ἐχω πρόχειρα τὰ περιοδικὰ εἰς ἃ παραπέμπει, ἀλλ', ὡς πιστεύω, πρόκειται περὶ τῶν γνωστῶν τοῖς πᾶσι πειραμάτων τῆς ἀνυψώσεως, καὶ τῶν διαφόρων ἄλλων κινήσεων τῶν τραπεζῶν, τῶν ἐπίπλων κ.λ.π. ἄτινα πρὸ χρόνων πολλῶν τὸ πρῶτον ἐκτελεσθέντα μέγαν διήγειραν θόρυβον, κατόπιν δὲ λησμονηθέντα ἐπανῆλθον τελευταίως καὶ πάλιν

(1) Καὶ ἐν τῷ ἐναρκτηρίῳ λόγῳ του ὑποσημ. 17η παραπέμπει εἰς τὸ κατὰ Ματθαῖον ΚΕ' Εὐαγγέλιον πρὸς ὑποστήριξιν τῆς περὶ καταλογισμοῦ θεωρίας τῶν παρ' αὐτοῦ καλουμένων θετικιστῶν !

ἐν τῇ ἡμερησίᾳ διατάξει¹.

Ἀνέγνωσα δὲ καὶ ἐγὼ τελευταῖον ἐν τῇ «Ἐστία» ὅτι καὶ ὁ Λομπρόζο πρέστη εἰς σειρὰν τοιούτων πειραμάτων ἐκτελεσθέντων ὑπὸ τῆς μεσαζούσης (medium) *Εὐσαπίας Παλλαδίνου* ἐν τινι ξενοδοχείῳ τῆς Νεκπόλεως καθ' ἃ ἔλαβον χώραν τὰ θαυμασία ἀληθῶς (ὡς τὰ διηγείται αὐτὸς οὗτος ὁ Λομπρόζο ἐν τῇ *Lettura*) γεγονότα τῆς ἀνατροπῆς «ἐνὸς πιάτου μὲ ἀλευρίῳ τῆς αμετακινήσεως ἐνὸς ὀγκώδους δουλαπίου εἰς δύο μέτρων ἀπόστασιν» καὶ τὸ θαυμασιώτερον καὶ συγκινητικώτερον ὄλων, τῆς ἐμφανίσεως τῆς μητρὸς τοῦ Λομπρόζο προσφωνησάσης αὐτὸν διὰ τοῦ ἐπιφωνήματος «*Cecar figlio mio*» (Καίσαρ, υἱέ μου!).

Ἄλλ' ἐκτὸς τῶν ἐν τῇ «Ἐστία» ἀναγραφέντων, ἡ τύχη μοι ἔφερεν εἰς χεῖρας καὶ τεύχη τινὰ τοῦ Γαλλικοῦ περιοδικοῦ «*La revue*» ἐν οἷς ὁ *Flammarion* ἐδημοσίευσεν σειρὰν ἄρθρων περὶ τῶν φαινομένων τούτων ὑπὸ τὸν τίτλον «*ἀί ἀγνωστοὶ φυσικαὶ δυνάμεις*».

Ἐν αὐτοῖς ὁ διάσημος ἐπιστημὸν ἀφηγῆται ὁμοίως σειρὰν τοιούτων πνευματιστικῶν πειραμάτων ἐν οἷς παρέστη καὶ ἄτινα ἐτελέσθησαν καὶ πάλιν διὰ τοῦ αὐτοῦ medium, τούτεστι τῆς *Εὐσαπίας*.

Ἵπολείπεται ἤδη ἡμῖν νὰ εὐρωμέν τὴν σχέσιν τῶν θαυμασίων τούτων πειραμάτων πρὸς τὴν θεωρίαν τῆς αμετενσαρκώσεως τῶν ἀγρίων ψυχῶν ἐν τοῖς ἐγκληματίαις.

Καὶ περὶ μὲν τοῦ Λομπρόζο δὲν γνωρίζω ἂν ἐκ τούτων ἐπίεσθη νὰ μεταβάλλῃ καὶ πάλιν τὴν θεωρίαν αὐτοῦ συμφώνως πρὸς τὰ διδάγματα τοῦ πνευματισμοῦ. Καὶ τοῦτο δὲν εἶνε ἀπίθανον νὰ ἴδωμεν.

Ἄλλ' ὁ *Flammarion* ἐν τοῖς σημειωθεῖσιν ἄρθροις του ἀγεται εἰς τὸ πόρισμα, ὅπερ ἦτο καὶ ὁ τελικὸς σκοπὸς τῆς δημοσιεύσεώς του,

(1) Περὶ τῆς καταπληκτικῆς διαδόσεως τοῦ πνευματισμοῦ ἐν τῇ σημερινῇ ἐποχῇ μᾶς δίδει ἰδέαν ἡ ὑπὸ τοῦ *Näcke* δημοσιευθεῖσα διατριβὴ ὑπὸ τὸν τίτλον «*οἱ κίνδυνοι τοῦ Πνευματισμοῦ*» ἐν τῷ *Archiv für Kriminal Anthropologie und Kriminalistik*, τόμος 8ος σ. 108. Ἀναφερόμενος ὁ συγγραφεὺς καὶ εἰς τὰ ἔργα ἄλλων ἐπιστημόνων ὡς τοῦ ἱατροῦ *Maak* ἐν Ἀμβούργῳ καὶ παριστῶν τοὺς ἀμέσους καὶ ἐμμέσους κινδύνους ἐπὶ τε τῆς πνευματικῆς υγιείας καὶ τῆς ἠθικῆς τῶν κοινωνιῶν τοὺς ἀπορρέοντας ἐκ τοῦ πνευματισμοῦ θεωρεῖ ἀναγκαίαν καὶ συμβουλευεῖ τὴν παρέμβασιν τοῦ Κράτους καὶ ἰδίως τὴν αὐστηρὰν καταδίωξιν τῶν medium.

ὅτι πολλὰ τῶν πειραμάτων τούτων ἀποτελοῦσι πραγματικὰ φυσικὰ φαινόμενα τὴν ὑπαρξίν τῶν ὁποίων δὲν πρέπει ἀνεξετάστως νὰ ἀποκρούωμεν, καίτοι συνάμα βεβαιῶν ὅτι πολλάκις ἐμφιλοχωρεῖ καὶ ὁ δόλος τῶν μεσαζόντων (medium), ὡς τὸν ἐδίδαξε τεσσαρχκονταετῆς, ὡς λέγει, πείρα ἐπὶ τῶν μεσαζόντων τούτων. Ἰδίᾳ δε περὶ τῆς περιφήμου *Εὐσαπίας* λέγει : « Ὅσον ἀφορᾷ τὴν *Εὐσαπίαν* ἥτις εἶνε τὸ μεσάζον τὸ ἐντελέστερον ἐξετασθὲν ἐνταῦθα δυστυχῶς ὁ δόλος εἶνε ἀναμφίβολος ἐπὶ πλείονων τῆς μιᾶς περιπτώσεων ».

Ἐκθέτων δ' ἐν τέλει τὰς διαφόρους ὑποθέσεις καὶ ἐξηγήσεις τὰς δοθείσας ὑπὸ τῶν διαφόρων ἐπιστημόνων τῶν λαβόντων γνῶσιν τῶν πειραμάτων τούτων καὶ μὴ ἀποκρουόντων ὡς καθαρὰν ἀγνοσίαν ταῦτα, ἐκφράζει τὴν γνώμην ὅτι ταῦτα εἰσὶ τὸ ἀποτέλεσμα φυσικῶν δυνάμεων ἀγνωστων καὶ ἀνερευνητῶν ἐτι ἄλλ' ἀποκρούει τὴν μεσολάβησιν πνευμάτων καὶ συνεπῶς καὶ ψυχῶν εἴτε ἡμέρων εἴτε ἀγρίων.

Ὁ συγγραφεὺς ὅμως τῆς «ἐξελίξεως» ἀναφέρεται ἰδίᾳ εἰς τὰ πειράματα τὰ γενόμενα ἐν Ἀλγερῶν ὑπὸ τοῦ Γάλλου στρατηγοῦ Noel μετὰ τοῦ Καθηγητοῦ τῆς ἐν Περσίᾳ Ἰατρικῆς Σχολῆς Ch. Richet. Κατ' εὐτυχίαν δὲ σύμπτωσιν ὁ Flammarion ἀναφέρει καὶ τὴν ἐπὶ τῶν πειραμάτων τούτων καὶ τῆς ἐξηγήσεως αὐτῶν ἰδίαν τοῦ Richet λέγων τὰ ἐξῆς : « Ὁ Καθηγητὴς Ch. Richet φρονεῖ ὅτι ἡ πνευματιστικὴ ὑπόθεσις πολὺ ἀπέχει τοῦ νὰ θεωρηθῆ ἀποδεδειγμένη, ὅτι τὰ παρατηρηθέντα γεγονότα ἀναφέρονται εἰς ὄλως διάφορον τάξιν αἰτίων εἰσέτι πολὺ δυσχερῶν ἵνα καθορισθῶσι, καὶ ὅτι ἐν τῇ παρουσίᾳ καταστάσει τῶν γνώσεων ἡμῶν, οὐδὲν ὀριστικὸν συμπέρασμα δυνατὸν εἶνε νὰ συναχθῆ ».

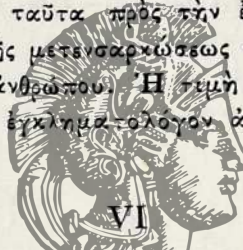
Ἐν δὲ τῇ πρὸς τὸν κ. Λ. Νάκον ἀπαντήσει του δι' ἧς ὑπερμαχῶν τῆς ἀμφισβητηθείσης θεωρίας του κατεκεραύνωσεν (!) ἀληθῶς τὸν ἀγαπητὸν συνάδελφον ὁ συγγραφεὺς τῆς αμετενσαρκώσεως τῶν ἀγρίων ψυχῶν» ἐπικλεῖται τὰς παραδόσεις τοῦ Grasset πρὸς κύρωσιν αὐτῆς. Ἄλλ' εὐτυχῶς καὶ τὴν γνώμην τοῦ Grasset ἀνευρίσκομεν ἐν τῇ δημοσιεύσει τοῦ Flammarion.

« Ὁ δόκτωρ Grasset, λέγει, μαθητὴς τοῦ Pierre Jannet δὲν δέχεται ὡς ἀποδεδειγμένους τὰς μετακινήσεις τῶν ἀντικειμένων ἄνευ ἐπαφῆς, οὔτε τὴν ἀνύψωσιν, οὔτε τὰ πλείστα τῶν ἀνωτέρω ἐκτεθέντων γεγονότων καὶ σκέπτεται ὅτι ὁ καλούμενος «πνευματισμὸς»

(spiritisme) εἶνε ἀπλοῦν *λατρικὸν ζήτημα* τῆς ἀνθρωπίνης βιολογίας τῆς «*φυσιοπαθολογίας τῶν νευρικῶν κέντρων*» ἐν τῇ ὁποίᾳ un célèbre polygone cérébral avec un chef d'orchestre nommé O, joue un rôle automatique des plus curieux.»

Οὐδεὶς, ἐπομένως, ἐκ τῶν ἐπιστημόνων διὰ τῆς αὐθεντείας τῶν ὁποίων κατέπληξεν ἡμᾶς ὁ Ἕλλην πνευματιστὴς ἐφθασε μέχρι τοῦ σημείου νὰ δεχθῆ, ὡς ἐδέχθη αὐτός, ὡς «*πειραματικῶς ἀποδεδειγμένην*» εἴτε τὴν ὑπαρξίν πνευμάτων, εἴτε τὴν ἐπιβίωσιν τῆς ψυχῆς μετὰ τὴν ἐκλείψιν τῆς ζωῆς ἀπὸ τοῦ σώματος.

Ἄλλὰ καὶ ἂν ἔτι ὑπάρχωσιν ἄλλοι ἐπιστήμονες δεχόμενοι ὡς ἐκ τῶν ὑπνωτιστικῶν πειραμάτων ἀποδεδειγμένην τὴν ὑπαρξίν πνευμάτων καὶ ψυχῶν ἄνευ σώματος ἢ καὶ αὐτὴν ἔτι τὴν μετενσάρκωσιν, οὐδεὶς μέχρι τοῦδε εὐρέθη ἐν τῷ κόσμῳ ἐπιστήμων ἱκανὸς νὰ σχετίσῃ τὰ πειράματα ταῦτα πρὸς τὴν ἐγκληματολογίαν καὶ νὰ ὑποστηρίξῃ τὴν ἀδιὰ τῆς μετενσάρκωσης τῶν ἀγρίων ψυχῶν ἐξήγησιν τοῦ ἐγκληματίου ἀνθρώπου. Ἡ τιμὴ αὕτη ἀνήκει ἀναμφισβητήτως εἰς τὸν Ἕλληνα ἐγκληματολόγον ἀντανακλώσῃ καὶ εἰς τὴν Ἑλλάδα (1).

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

VI

Ἡ ὀριστικὴ εἰς θάνατον καταδικὴ τῆς περὶ ἐγκληματικοῦ τύπου θεωρίας τοῦ Λομπρόζο ἀπηγγέλθη ἐπισήμως ἀπὸ τοῦ 1892 ἔτους, ἐν τῷ τρίτῳ διεθνεῖ συνεδρίῳ τῆς ἐγκληματικῆς ἀνθρωπολογίας τῷ συγκροτηθέντι ἐν Βρυξέλλαις κατὰ μῆνα Αὐγούστου τοῦ ἔτους τούτου, διὰ στόματος ἰδίως τῶν Manouvrier, Houzè, Benedict, Liszt, Tarde κλ.

Ἐν τῷ προηγηθέντι τούτου συνεδρίῳ τῶν Παρισίων τοῦ 1889 ὑπεβλήθη ὑφ' ἑνὸς τῶν τριῶν, ὡς εἶρηται, ἀρχηγῶν τῆς Λομπροζιανῆς Σχολῆς, τοῦ Βαρώνου Garoffalo, πρότασις περὶ ἐκλογῆς ἐπταμελοῦς ἐξ ἀνθρωπολόγων ἐπιτροπῆς ἐπιφορτιζομένης ἵνα ἐνεργήσῃ

(1) Καὶ τὴν δόξαν ταύτην ζηλοτύπως διεκδικεῖ ἐν σελ. 246 ὑποσημ. 5ῃ τῆς «*εἰς ἐλίξεώς του*» λέγων. «*Τοιαύτη ἐρμηνεία ὅλων νέα ἐν τῷ πεδίῳ τῆς ἐγκληματικῆς ἀνθρωπολογίας καὶ κοινωνιολογίας ἀποτελεῖ τὴν πρώτην ἐφαρμογὴν, ἐν ὀρισμένῳ ἐπιστημονικῷ κλάδῳ, τῆς νεωτέρας πνευματικῆς φιλοσοφίας, ἢ τοῦ νεωτέρου ψυχισμοῦ.*»

σειράν ασυγκριτικῶν παρκτηρήσεων μεταξὺ ἑνὸς ἀριθμοῦ ἑκατὸν ζώντων ἐγκληματικῶν ἐξ ὧν τὸ ἓν τρίτον φονεῖς, τὸ ἓν τρίτον βίαιοι (violents) καὶ τὸ ἕτερον τρίτον κλέπτει, καὶ ἑνὸς ἀριθμοῦ ἐντίμων ἀνθρώπων, τῶν ὁποίων νὰ ὦσι τελείως γνωστὰ τὰ προηγούμενα ὡς καὶ τὰ τῶν οἰκογενειῶν των»⁽¹⁾. Ἡ πρότασις δ' αὕτη καίτοι πολεμηθεῖσα, ἰδίως ὑπὸ τοῦ Καθηγητοῦ Brouardel καὶ τοῦ Καθηγητοῦ Manouvrier ἐγένετο ἀποδεκτὴ καὶ ἡ Ἐπιτροπὴ ἀπερτίσθη ἐκ τῶν Lacassagne, Benedict, Alph. Bertillon, Lombroso, Manouvrier, Magnan, Semal.

Ἄλλ' ἡ ἐπιτροπὴ αὕτη οὐδέποτε συνῆλθε. Καὶ ὁ ἐκ τῶν μελῶν αὐτῆς Καθηγητὴς Manouvrier, ὅστις, ὡς εἶρηται, καὶ ἐν τῷ συνεδρίῳ τῶν Παρισίων δι' ὑπομνήματός του ἀπέδειξε τὸ ἀνύπαρκτον τοῦ ἐγκληματικοῦ «τύπου» ἐξομοιώσας τὴν ἀναζήτησιν αὐτοῦ πρὸς τὴν τῆς «φιλοσοφικῆς λίθου», δι' ἑτέρου ὑπομνήματός του ἐν τῷ συνεδρίῳ τῶν Βρυξελλῶν, ἐξηγῶν τοὺς λόγους δι' οὓς ἡ Ἐπιτροπὴ δὲν συνῆλθε κατέδειξε τὸ ἐπιστημονικῶς ἀδύνατον ἀλλὰ συγχρόνως καὶ ἀκαρπον καὶ ἄσκοπον ὅλως τῆς ἀνατεθείσης αὐτῆς ἐργασίας.

«Ἄν ἕκαστον τῶν μελῶν τῆς Ἐπιτροπῆς, λέγει, ἀπέδειξεν εἰς τὴν ἀποστολὴν αὐτῆς τὴν ὑψηλὴν σημασίαν ἣν ἐφαίνετο ἔχουσα οὐδεμίαν ἀμφιβολίαν ὅτι τὸ ἀναγκαῖον πρὸς συνάντησιν ταξείδιον δὲν θὰ ἦτο

(1) Σημειωτέον ἐνταῦθα ὅτι καὶ αὐτὸς ὁ Garoffalo, οὐδαμῶς ἐπέισθη ἐκ τῶν ἐρευνῶν τοῦ διδασκάλου περὶ τῆς ὑπάρξεως τοῦ ἐγκληματικοῦ τύπου, ὡς καταφαίνεται οὐ μόνον ἐκ τῆς προτάσεως αὐτοῦ ταύτης, ἀλλ' ἔτι μᾶλλον ἐκ τοῦ ὑπομνήματος αὐτοῦ τοῦ ὑποβληθέντος ἐν τῷ τετάρτῳ συνεδρίῳ τῆς ἐγκληματικῆς ἀνθρωπολογίας ἐν Γενεύῃ (1896) «περὶ τῆς παραδεκτέας κατατάξεως τῶν ἐγκληματικῶν, ἣτις βασιζομένη ἐπὶ φυσικῶν καὶ ἠθικῶν χαρακτήρων θὰ ἠδύνατο νὰ χρησιμοποιηθῇ ἐν τῇ ποινικῇ νομοθεσίᾳ».

Ἴδου τί λέγει ἐν αὐτῷ: «Ὅσον ἀφορᾷ τὸν ἐκ γενετῆς ἐγκληματικὸν γνωστὸν εἶνε ὅτι ὁ Λομπρόζο ἐπειράθη νὰ διαγράψῃ τὸν ἀνατομικὸν καὶ φυσιολογικὸν αὐτοῦ τύπον· καὶ ἐνθυμοῦνται πάντες, ὅτι εἰς τὰ τρία συνέδρια τῆς Ρώμης (1885), τῶν Παρισίων (1889) καὶ τῶν Βρυξελλῶν (1892) ἡ θεωρία αὕτη διὰ μακρῶν συνεζητήθη, ἀλλ' ἡ συνεννόησις δὲν κατέστη δυνατὴ ἐλλείψει παρατηρήσεων μεθοδικῶς καὶ προεπόντως ἐξηλεγμένων. Ἡ παρ' ἐμοῦ γενομένη πρότασις ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου εἰς τὸ Συνέδριον τῶν Παρισίων (1889) καίτοι ὁμοφώνως ἀποδεκτὴ γενομένη, δὲν ἔσχεν ἀποτέλεσμα· καὶ εὐρισκόμεθα ἀκόμη πρὸ παρατηρήσεων μεμονωμένων καὶ συνεπῶς πρὸ ἀτομικῶν καὶ συχνάκις συγκρουομένων προισμμάτων.

κώλυμα άνυπέροβλητον. 'Αλλά νά έγκυταλειψωσιν έργα κατὰ τὸ μζλλον καί ήττον έπίγοντα καί σοβαρά ίνα άναζητήσωσιν έπί τών έγκληματιών όχι πλέον τās περιφήμους έξοχάς (bosses) τών φρενολόγων (Gall) άλλά καί τι, «άδιάφορον τί» (le n'importe quoi) τὸ όποίον διεδέχθη τὰ όργανα τοῦ φόνου καί τής κλοπής, πās τι θά συμφωνήση ότι ήτο βαρὺ δι' άνθρώπους οὔδαμῶς πεπεισμένους εκ τών προτέρων ότι τοῦτο τὸ «άδιάφορον τί» ήθελε τοίς παράσχει τήν έξήγησιν τοῦ έγκλήματος καί πεπεισμένους, τούναντίον, τούλάχιστον κατὰ τὸ πλείστον, ότι εκαστος φέρει εν έαυτῷ πάν ό, τι απαιτεΐται ίνα καταστή έγκληματίας.» Καί προβαίνων διαγράφει καί καθορίζει τās άπαραίτητως άναγκαιάς προϋποθέσεις όπως τοιαύτη έρευνα καταστή άλλθής έπιστημονική έρευνα άποδεικνύων οὔτω έμμέσως τὸ άντεπιστημονικόν καί άνεπαρκές καί τυχαίον, όλως, τών έρευνών τοῦ Λομπρόζο καί τής Σχολής αὔτου. 'Η καταρχουσα δ' εν τῷ ύπομνήματι τούτῳ τοῦ έξόχου έπιστήμονος ιδέα εΐνε ότι τὸ έγκλημα εΐνε φαινόμενον οὔχι φυσιολογικόν άλλά κοινωνικόν καί ότι εκαστος φέρει εν εκυτῷ ό, τι άναγκαιοί ίνα καταστή έγκληματίας αν εκ νεότητος εύρεθῆ υπό τούς έρως τοῦ κοινωνικοῦ περιβάλλοντος οτινες εΐσιν ο κληρὸς τοῦ πλείστου μέρους τών έγκληματιών.

'Αρ' έτέρου, ό εν τῷ Πανεπιστημίῳ τών Βρυξελλών Καθηγητῆς τής ανθρωπολογίας Ern. Houzé, εν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ ύφηγητοῦ Léo Warnots διὰ σοφοῦ ύπομνήματος του, οὔτινος καί ανωτέρω έμνήσθη, εΐς νέαν ύπέβαλεν έρευναν τὸ ζήτημα τοῦ ανατομικοῦ έγκληματικοῦ τύπου σκοπῶν κυρίως νά άποδείξη ότι καί εν τοίς νέοις έργοις τοῦ Λομπρόζο, άτινα έπηκολουθησαν τὸν «έγκληματιαν ανθρωπον»¹ «αί αὔται έπαναλαμβάνονται πλάναι», αΐ καταδειχθεΐσα ήδη, ως λέγει, πρὸ αὔτου ύπὸ τών Brouardel, Manouvrier, Feré, Topinard, κλπ. καί «έτι μάλλον έπιβεβαρυμένα, χωρὶς νά υπερασπίζωνται διὰ νέων όπλων».

'Αμφότερα τὰ ύπομνήματα ταὔτα τής γενικῆς έτυχον έπιδοκιμασίας εν τῇ έπακολουθησάσῃ συζητήσει.

'Αλλ' άξία ιδίας μνεΐας εΐνε καί ή ύπὸ τοῦ διασήμου Καθηγητοῦ

(1) L' anthropologie criminelle et ses récents progrès. 1890. — Nouvelles recherches de psychiatrie et d' anthropologie criminelle 1895.

τῆς ἐν Βιέννῃ ἰατρικῆς Σχολῆς Benedikt δήλωσις ὅτι οὐδέποτε ἀνεγνώρισεν ἐγκληματικὸν τύπον» (Pour ma part : je n' ai jamais reconnu de type criminel) καθόσον αὕτη ἐπῆλθεν ὡς ἐπίσημος διάψευσις τῆς ὑπὸ τοῦ Λομπρόζο γενομένης ἀναγραφῆς τοῦ ὀνόματός του ἐν τῷ καταλόγῳ τῶν ὀπαδῶν του, ἐν ᾧ, ὡς ἀνωτέρω εἴρηται, συγκατάλεγε καὶ τὸν Liszt !

Τὸ γενικὸν δ' ἐκ τῆς ὅλης τοῦ συνεδρίου τούτου ἐργασίας πόρισμα συνοψίζουσιν, ὡς ἄριστα, οἱ ἐν μιᾷ τῶν συνεδριῶν αὐτοῦ ἀπαγγελέθοντες λόγοι τοῦ F. v. Liszt οἵτινες ἀποτελοῦσι καὶ τὸν ἐπιτάφιον τῆς θεωρίας τοῦ Λομπρόζο καὶ τῆς Σχολῆς αὐτοῦ. «Τὸ εἶπον πρὸ ἐμοῦ, λέγει ὁ Liszt, ἡ σχολὴ τοῦ Λομπρόζο δὲν ζῆ πλέον· ἀπέθανεν ἐκ προῶρου θανάτου, ἐν τῇ παιδικῇ ἡλικίᾳ, πρὶν ἢ φθάσῃ εἰς ὄριμότητα. Ἄλλ' ἢ σχολὴ τῆς ἐγκληματικῆς ἀνθρωπολογίας δὲν ἀπέθανε καὶ δὲν θὰ ἀποθάνῃ. Ἡ ἐγκληματικὴ ἀνθρωπολογία ὑπῆρξε πολὺ πρὸ τοῦ Λομπρόζο καὶ θὰ ὑπάρξῃ καὶ μετ' αὐτόν».

Μὲ τοὺς λόγους τούτους τοῦ πεφημισμένου τῆς Γερμανίας ποινολόγου, οὔτινος καθολικὸν καὶ ἀναμετρούμενον εἶνε σήμερον ἐν τῇ ἐπιστήμῃ τὸ κύρος, κλεῖω τὴν ἐξ ἀνάγκης ἀτελεῖ ταύτην σκιαγραφίαν ἧς ὁ μόνος σκοπὸς ἦτο νὰ παρρησιάζω τὸν ἐν Ἑλλάδι νομικὸν κόσμον ἀπὸ πιθανῆς πλάνης ὑποδεικνύων, κριτικῶς αὐτῷ τὰς ἐπιστημονικὰς πηγὰς εἰς ἃς προσφεύγων δύναται ἀσφαλῆ νὰ μορφώτῃ πεποιθήσιν περὶ τῆς σοβαρότητος τῶν θεωριῶν τοῦ Λομπρόζο, τὴν νεκρανάστασιν τῶν ὁποίων ἀνέλαβε νὰ ἐπιχειρήσῃ παρ' ἡμῖν ὁ συγγραφεὺς τῆς «Ἰταλικῆς ἐξελιξέως» ὑπὸ τὸν ψευδῆ τίτλον τοῦ «θετικισμοῦ».

Ἀληθῶς ὁ Λομπρόζο καὶ οἱ περὶ αὐτὸν ὀλίγοι ἐναπολειφθέντες, ἐν Ἰταλίᾳ ἰδίως, ὀπαδοὶ αὐτοκαλοῦνται «ἡ θεικὴ Σχολὴ τοῦ ποινικοῦ δικαίου» ἀποκλείοντες τοῦ θετικισμοῦ πάντα μὴ ἀκολουθοῦντα τὰ δόγματα αὐτῶν καὶ ἰδίως τὴν περὶ τοῦ ἐγκληματίου θεωρίαν των. Οὕτω λ. χ. ὁ ἕτερος τῶν τριῶν συναρχηγῶν, ὁ Ferrri — περὶ τῆς σοβαρότητος τοῦ ὁποίου ἔλαβον ἀφορμὴν νὰ ὁμιλήσω καὶ ἀνωτέρω καὶ οὔτινος εἰδικὴ σκιαγραφία πλουσίας θὰ μὰς ἀποκαλύψῃ πηγὰς εὐθυμίας — δριμύς ἐπιπίπτει κατὰ δύο τῶν ἐξοχωτέρων μεταξὺ τῶν ἀληθῶν ἐν τῇ ποινικῇ ἐπιστήμῃ ἀντιπροσώπων τοῦ θετικισμοῦ, ἦτοι τοῦ F. v. Liszt καὶ τοῦ ἐφαμίλλου αὐτῷ ἐν Γαλλίᾳ

Καθηγητοῦ Garraud, εἰς οὓς ἀποδίδει ὅτι παραγκωνίζοντες ἐν τοῖς ἔργοις αὐτῶν «τὸν ἄνθρωπον ὅστις διαπράττει τὸ ἔγκλημα καὶ τοὺς φυσικοὺς παράγοντας τοῦ ἐγκλήματος» καὶ ἀνάγοντες τὴν περὶ αὐτῶν ἔρευναν εἰς τὴν «νυσταλέαν καὶ κατὰ συνθήκην πεποιτημένην (conventionnelle) ὁμάδα τῶν βοηθητικῶν ἐπιστημῶν σύρονται εἰς τὰς παλαιὰς τροχιάς τῶν νομικῶν συλλογισμῶν» (1).

Ἄλλ' ἂν καὶ πράγματι ἔχωσιν οἱ Λομπροζιανοὶ τὸ δικαίωμα οὕτω νὰ ρητορεύωσιν ἐπ' ὀνόματι τοῦ θετικισμοῦ δύναται πᾶς τις νὰ κρίνη ἐκ τῆς ἄνωτέρω περιγραφείσης θετικότητος (!) τῶν δεδομένων ἐφ' ὧν ἐρεῖδουσι τὴν περὶ «ἐγκληματίου ἀνθρώπου» θεωρίαν των.

Ποῦ ἔγκειται ὁ ἀληθὴς θετικισμὸς ἐν τῇ ποινικῇ ἐπιστήμῃ, τίνες οἱ ἀληθεῖς ἀντιπρόσωποι αὐτοῦ, καὶ πρὸς τίνων τελεῖται ἀληθὴς θετική καὶ σοβαρὰ ἐπιστημονικὴ ἐργασία πρὸς ἀναμόρφωσιν τῶν θεμελιωδῶν βάσεων τοῦ ποινικοῦ δικαίου θέλω ἀναπτύξει εἰς προσεχῆ μου διατριβήν.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

(1) Ἴδε «La Sociologie criminelle par Enrico Ferri, Trad. de l' Italien par Léon Terrier. 1905. σ. 25. — Κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἀποκλείει τοῦ θετικισμοῦ καὶ τὴν ἐν τῇ πατρίδι αὐτοῦ γεννηθεῖσαν, ὡς εἴρηται, τρίτην Σχολὴν (La terza Scuola) ἣτις ἀποκρούουσα τὰς περὶ ἐγκληματικῶν τύπου θεωρίας τοῦ Λομπρόζο πρεσβεύει ὅτι τὸ ἔγκλημα εἶνε κατ' ἐξοχὴν τὸ προϊόν τοῦ κοινωνικοῦ περιβάλλοντος.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

007000000057

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

A12049

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ